

Brüssel, 29. september 2020
(OR. en)

11240/20

UD 240

SAATEMÄRKUSED

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Martine DEPREZ, direktor
Kättesaamise kuupäev:	28. september 2020
Saaja:	Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	SWD(2020) 213 final
Teema:	KOMISJONI TALITUSTE TÖÖDOKUMENT Teine iga kahe aasta tagant esitatav aruanne ELi tolliliidu ja selle juhtimise arendamisel tehtud edusammude kohta

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument SWD(2020) 213 final.

Lisatud: SWD(2020) 213 final

Brüssel, 28.9.2020
SWD(2020) 213 final

KOMISJONI TALITUSTE TÖÖDOKUMENT

Teine iga kahe aasta tagant esitatav aruanne ELi tolliliidu ja selle juhtimise arendamisel tehtud edusammude kohta

Sisukord

I.	SISSEJUHATUS	2
II.	TAUST	3
III.	EDUSAMMUD ESMATÄHTSATES VALDKONDADES	6
	1) Toimetulek Brexitiga	6
	a) Väljaastumisleping	6
	b) Tegevus pärast väljaastumislepingu sõlmimist	7
	c) Läbirääkimised ELi ja Ühendkuningriigi tulevaste suhete üle	8
	2) Kontrolli tugevdamine ja pettuste tõkestamine	9
	3) ELi tolliõiguse seire laialdasem kasutamine	10
	a) Tollilihtsustuste kasutamise seire	10
	b) Volitatud ettevõtjate programmi tõhustamine	11
	c) Garantiisid ja tollimaksu vähendamist/tagasimaksmist käsitlevate sätete rakendamise seire	12
	d) ELi tolliõiguse ühetaolise kohaldamise jälgimine.....	12
	4) Tolliasutuste töö tõhustamine	12
	5) Innovatsiooni ärakasutamine	14
	a) ühtne liides.....	14
	b) muud uuenduslikud tehnoloogialahendused	15
	6) Elektrooniliste tollisüsteemide ja nende kasutamise optimeerimine	16
	a) Liidu tolliseadustiku kohased elektroonilised süsteemid.....	16
	b) Töö elektrooniliste süsteemidega, mis ei ole seotud liidu tolliseadustikuga	18
	c) Pikaajaline IT-strateegia tolli jaoks	19
	7) E-kaubanduse probleemidega tegelemine.....	20
	8) Tolliliidu panus ELi julgeoleku suurendamisse	21
	a) Impordikontrollisüsteem.....	21
	b) Koostöö teiste julgeoleku- ja piirihaldusasutustega	22
	9) Rahvusvaheliste suhete tugevdamine	23
IV.	KOKKUVÕTE.....	26
	<i>Lisa: õigusaktid, programmid ja elektroonilised süsteemid</i>	<i>27</i>
	a) Tolliasutuste rakendatavad õigusaktid	27
	b) Tolliprogrammid.....	28
	c) Elektroonilised tollisüsteemid	28

I. SISSEJUHATUS

2016. aasta teatises ELi tolliliidu arendamise ja juhtimise kohta¹ esitas Euroopa Komisjon strateegilise visiooni tolliliidust, kus ELi liikmesriigid ja komisjon teevad tihedamat koostööd selle nimel, et tolliliit annaks võimalikult suure panuse ELi jõukuse ja julgeoleku suurendamisse.

Komisjon juhtis teatises tähelepanu sellele, et ehkki tolliliidu rakendamise eest vastutavad liikmesriikide tolliasutused individuaalselt, eeldab tolliliit olemuslikult riikide tolliasutuste omavahelist seotust. 2016. aastal liidu tolliseadustikuna jõustunud uus tollieeskirjade ja -formaalsuste raamistik saab korrektselt toimida ainult juhul, kui järgitakse samu reegleid – kui kõik tolliasutused kohaldavad eeskirju ühtviisi ning on töötatud välja seadustikuga ette nähtud kogu ELi hõlmavad koostalitluslikud elektroonilised süsteemid. Samuti nõuab tolliliit, et tolliasutused ja muud ELi piiridel tegutsevad õiguskaitseasutused teeksid tihedamat koostööd, sealhulgas ka asjakohaste koostalitluslike infosüsteemide kaudu. Vaja on ka laialdasemat pikaajalist strateegiat elektrooniliste tollisüsteemide väljaarendamiseks ja haldamiseks, pidades eelkõige silmas nende süsteemidega kaasnevaid suuri kulusid. Teatises määratleti meetmed nende eesmärkide saavutamiseks ning kohustuti iga kahe aasta tagant esitama nõukogule ja Euroopa Parlamendile korrapärase aruande meetmete rakendamisel tehtud edusammude kohta.

2017. aasta märtsis avaldas Euroopa Liidu Nõukogu järeldused,² milles väljendas heameelt kõnealuse teatise üle ja avaldas soovi saada iga kahe aasta tagant aruanne mainitud individuaalsetes valdkondades toimunud arengu kohta, milles võetaks arvesse tollikoostöö töörühma eesmarke, tegevust ja tulemusi, liikmesriikide ja komisjoni pädevusvaldkondi ning vajadust luua mastaabisäästu ja saavutada koostööst tulenevat kokkuhoidu.

Esimeses iga kahe aasta tagant esitatavas aruandes³ sai komisjon rääkida edusammudest paljudes tolliliidu parema korraldamisega seotud valdkondades. Samal ajal määratleti aruandes ka probleemid, mille lahendamiseks on esmatähtis võtta järelmeetmeid:

1. toimetulek Brexitiga;
2. kontrolli tugevdamine ja pettuste tõkestamine;
3. ELi tolliõiguse seire laialdasem kasutamine;
4. tolliasutuste töö tõhustamine;
5. innovatsioonivõimaluste ärakasutamine;
6. elektrooniliste tollisüsteemide ja nende kasutamise optimeerimine;
7. e-kaubanduse probleemidega tegelemine;

¹ COM(2016) 813.

² <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7585-2017-REV-1/et/pdf>.

³ COM (2018) 524.

8. tolliliidu panus ELi julgeoleku suurendamisse;
9. rahvusvaheliste suhete alase töö jätkamine.

Nõukogu kiitis heaks esimese iga kahe aasta tagant esitatava aruande⁴ ja kutsus komisjoni üles kirjeldama järgmises aruandes nendes esmatähtsates valdkondades tehtud edusamme, võttes võimalusel taas arvesse tollikoostöö tööühma eesmäärke, tegevust ja tulemusi.

Seepärast on käesoleva teise iga kahe aasta tagant esitatava aruande eesmärk kirjeldada ajavahemikul 2018. aastast kuni 2020. aasta alguseni eespool mainitud esmatähtsates tolliliidu juhtimisega seotud valdkondades toimunud edasiminekut. Aruanne avaldatakse koos komisjoni tegevuskavaga tolliliidu viimiseks järgmisele tasandile ja seda tuleks koos kõnealuse tegevuskavaga lugeda. Seepärast vaadeldakse aruandes tagasiulatuvalt edusamme alates eelmise iga kahe aasta tagant esitatava aruande avaldamisest 2018. aasta keskel; edasist tegevust kõnealustes ja muudes tähtsates valdkondades käsitletakse tegevuskavas.

II. TAUST

ELi tolliliit eksisteerib alates 1968. aastast. See puudutab kogu kaubavahetust ning hõlmab nii kaupade vaba liikumist tolliterritooriumil⁵ kui ka ühist tollitariifistikku ja kaubanduspoliitikat suhetes kolmandate riikidega. Selle tulemusena kohaldavad kõik ELi liikmesriigid väljastpoolt ELi tuleva impordi suhtes samu tollimakse ning EL toimib ühise kaubanduspoliitika toel rahvusvahelisi kaubanduslepinguid sõlmides ühe kaubandusblokina.

Tolliliit kuulub ELi ainupädevusse,⁶ mis tähendab, et selles valdkonnas võib seadusi luua ja siduvaid õigusakte vastu võtta üksnes EL. Tolliliidu tegeliku rakendamise eest vastutavad siiski liikmesriikide tolliasutused. Paljud kommentaatorid on kritiseerinud tollieeskirjade tajutavat ebaühtlast kohaldamist liikmesriikide poolt, juhtides tähelepanu sellele, et ühtsuse puudumine põhjustab ebaõiglast konkurentsi liikmesriikide vahel ja soodustab pettusi.

ELi tolliasutuste missioon ulatub tänapäeval kaugemale tavapärasest rollist koguda tolliterritooriumile sisenevatelt kaupadelt tolli-, käibe- ja aktsiisimakse, kuna nende pädevusse kuulub ka tervise-, keskkonna-, ohutus- ja julgeolekualaste ning paljude muude valdkondade õigusaktide täitmise tagamine. Tolliasutuste vastutus suureneb tavaliselt alati, kui mõnd uut poliitikameedet on vaja rakendada ELi piiridel.

<i>Maksutulu kogumine</i>

⁴ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5650-2019-INIT/et/pdf>.

⁵ Liidu tolliterritoorium hõlmab Euroopa Liidu liikmesriikide territooriume, v.a mõned ajaloolistel ja geograafilistel põhjustel välja jäetud alad, ja lisaks Monaco territooriumi. Kooskõlas Ühendkuningriigi ja ELi vahel sõlmitud väljaastumislepingu tingimustega kohaldatakse ELi tolliõigust Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi ning Kanalisaarte ja Mani saare suhtes kuni üleminekuperioodi lõpuni ja Põhja-Iirimaa suhtes ka pärast üleminekuperioodi lõppu. Väljaastumislepingu kohaselt jääb Küprose saarel asuvate Ühendkuningriigi suveräänsete baasipiirkondade (Akrotiri ja Dhekelia) ala liidu tolliterritooriumi osaks.

⁶ Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 3.

- ELi tollis deklareeritakse igas sekundis 27 artiklit koguväärtuses 150 000 eurot. 2019. aastal koguti tollimakse kokku 26 707 miljoni euro ulatuses⁷.
- 2018. aastal⁸ tuvastasid riikide tolliasutused 584 miljonit eurot tasumata tollimakse, mis tuleb ELi eelarvesse tagastada. 2019. aastal oli tuvastatud summa 121 miljoni euro (20,7 %) võrra väiksem.

Võitlus terrorismi ja organiseeritud kuritegevuse vastu

- 2019. aastal konfiskeeris ELi toll kokku 400 tonni narkootikume. Kui võrrelda 26 liikmesriigi poolt 2019. aasta kohta teatatud koguseid 2018. aasta kogustega (472 tonni), on konfiskeeritud narkootikumide kogus vähenenud.
- Väga tähtsa osa ELi strateegiast võitluses rahapesuga ja terrorismi rahastamisega moodustab tulirelvade kontroll. 2019. aastal konfiskeerisid ELi tolliasutused kokku 3 699 tulirelva, mis võrreldes aasta varasemaga (2 621 tulirelva) kujutab endast suurt (41 %) kasvu.
- 2019. aastal konfiskeeris toll kokku 3,5 miljardit ebaseaduslikku tubakatoodet ja sigaretti, mida on 15,3 % võrra vähem kui 2018. aastal (4,1 miljardit), kuid peaaegu sama palju kui 2017. aastal (3,3 miljardit).
- Kontrollitakse ka sularaha liikumist, et võidelda üha kasvava rahvusvahelise rahapesuga ja terrorismi rahastamisega, mis seavad ohtu ELi kodanike julgeoleku. Tollis registreeriti 13 104 ebakorrektselt täidetud sularahadeklaratsiooni ehk 11,5 % kõigist deklaratsioonidest, mida 2019. aastal täideti kokku 113 036. Kõnealuste rikkumistega oli seotud 330,9 miljonit eurot. Võrreldes 2018. aastaga, mil täideti 102 561 sularahadeklaratsiooni, millest ebakorrektselt täidetud deklaratsioone registreeriti liikmesriikides peaaegu 12 000 koguväärtusega 326 miljonit eurot, on registreeritud rikkumistega seotud sularahakogus suurenenud.

Intellektuaalomandi õiguste kaitse – võltsitud kaupade konfiskeerimine⁹

- Euroopa Komisjoni avaldatud andmetest nähtub, et 2018. aastal suurenes ELi imporditud kinni peetud võltskaupade arv, tingituna kuller- ja postiteenuste kaudu saadetavate väikepakkide suurest arvust. Kinnipeetud saadetiste arv tõusis 2017. aasta 57 433-lt 2018. aastal 69 354-le, kuid kinnipeetud esemete üldkogus on eelmiste aastatega võrreldes vähenenud. 2018. aastal peeti kinni peaaegu 27 miljonit intellektuaalomandi õigusi rikkuvat artiklit, mille tänavahind on ligikaudu 740 miljonit eurot.
- Kinnipeetud kaubaartiklite peamiseks kategooriaks olid sigaretid, mis moodustasid kinnipeetud artiklitest 15 %. Sellele järgnesid mänguasjad (14 %), pakendimaterjal (9 %), etiketid, sildid ja kleebised (9 %) ning rõivad (8 %). Kodus isiklikuks tarbeks kasutatavad igapäevatooted, näiteks kehahooldustooted, ravimid, mänguasjad ja elektrilised majapidamistarbed, moodustasid peaaegu 37 % kinnipeetud toodete koguarvust.

Tolliasutused peavad alati tagama sobiva tasakaalu tõhusa tollikontrolli ja seadusliku kaubanduse soodustamise vahel, kuna kaubavahetus on ELi majandusliku õitsengu üks

⁷ Allikas: Euroopa Komisjon, maksunduse ja tolliliidu peadirektoraat – tolliliidu tulemuslikkuse võrgustik.

⁸ Allikas: Euroopa Komisjon, eelarve peadirektoraat.

⁹ Allikas: Aruanne intellektuaalomandi õiguste kaitse tagamise kohta ELi tollis: 2018. aastal ELi piiril saavutatud tulemused. https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/2019-ipr-report.pdf.

tugisambaid. EL ja ELi liikmesriigid on kirjutanud alla muudetud Kyoto konventsioonile,¹⁰ mis edendab kaubandust lihtsate ja kaubavahetust soosivate, kuid samas tõhusate tolliprotseduuride abil. Sama eesmärki täidab ka WTO kaubanduse lihtsustamise leping, millele EL on samuti alla kirjutanud.

2018. aastal suurenes ELi osakaal maailmakaubanduses (15,2 %) 2017. aastaga võrreldes peaaegu veerand protsendipunkti. *Uusimad kättesaadavad andmed*¹¹ näitavad, et ELi 27 liikmesriiki ekspordivad ja impordivad kaubavahetuses muu maailmaga kaupu väärtuses vastavalt ligikaudu 180 ja 150 miljardit eurot. ELi tolliasutuste töökoormus suurenes, kuna ELi kaubavahetus muu maailmaga kasvas, ent tollitöötajate arv (ELis kokku 89 652 töötajat) samal perioodil veidi vähenes (2017. aastal 89 771).

Kaubavoogude haldamine ELi piiridel¹²

- Praegu esitavad ELi ettevõtjad peaaegu 100 % tollideklaratsioonidest elektrooniliselt. ELi liikmesriikide tolli infosüsteemide keskmine käideldavus oli 2019. aastal 99,95 % ehk 0,4 % suurem kui 2018. aastal. See näitab, et ELi tolliasutuste tegevuskeskkond on jätkuvalt täielikult elektrooniline ja koostalitluslik.
- Tollivormistuse protsess on üsna kiire. Standardkorras (st kui lihtsustatud korda ei saa kohaldada) deklareeritud importkaup vabastatakse üldjuhul ühe tunni jooksul (2019. aastal 91,7 % ja 2018. aastal 92,2 %). Standardkorras deklareeritud ekspordi puhul langes ühe tunni piiresse jääva tollivormistuste osakaal 2019. aastal 82 %ni (2018. aastal 91 %).
- 2019. aastal anti volitatud ettevõtja staatus veel 1 945 ettevõtjale – koos nendega oli kehtiva staatusega volitatud ettevõtjaid aasta lõpus kokku 18 400 ja nende arv on jätkuvalt kasvanud (2018. aastal 17 135 volitatud ettevõtjat).
- 2019. aastal osales tollile deklareeritud artiklitest 79 % (import ja eksport kokku) puhul tarneahelas mõni volitatud ettevõtja. Võrreldes kahe varasema aastaga (vastavalt 75 % ja 74 %) on see suhtarv suurenenud.

ELi tolliliitu kuuluvad tolliasutused kohaldavad paljusid ELi õigusakte, sh alates 2016. aastast jõus olev liidu tolliseadustik, transiidikonventsioon, tooteohutust, tervise- ja keskkonnastandardeid käsitlevad ELi õigusaktid, määrus (EÜ) nr 515/97, mille eesmärk on võidelda tollipettustega, tollikoostöö lepingud ning tolli ja kaubanduse lihtsustamist käsitlevad sätted ELi kaubandus- ja partnerluslepingutes teiste riikidega. *Täiendavat teavet leiab lisast.*

Tolliasutused teevad üksteisega koostööd ja jagavad parimaid tavaid ühismeetmete kaudu, seminaridel, koolitustel, projektirühmades, töövisiitidel ja piiriüleste operatsioonide käigus,

¹⁰ Maailma Tolliorganisatsiooni rahvusvaheline tolliprotseduuride lihtsustamise ja kooskõlastamise konventsioon: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=celex:21973A0518\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=celex:21973A0518(01)).

¹¹ Eurostat: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/euro-indicators/international-trade>.

¹² Allikas: Euroopa Komisjon, maksunduse ja tolliliidu peadirektoraat – tolliliidu tulemuslikkuse võrgustik.

mida rahastatakse ELi kahe tollialase tegevusprogrammi („Toll 2020“ ja Herakles II/III) raames. *Täiendavat teavet leiab lisast.*

Loomisest alates on tolliliit läbinud mitu digitaliseerimise etappi. Alates 1990. aastate lõpust, kui võeti kasutusele uus tolli transiidiprotseduuride elektroonilise haldamise süsteem, on loodud palju uusi elektroonilisi tollisüsteeme. Suur osa tolli IT-alasest tööst seisneb olemasolevate elektrooniliste süsteemide ajakohastamises ja uute süsteemide väljaarendamises, et süsteemid võimaldaksid hallata kõiki liidu tolliseadustikuga ette nähtud tolliformaalsusi. Kokku 17 süsteemi tuleb ajakohastada või välja arendada hiljemalt 2025. aasta lõpuks. Elektroonilised süsteemid hõlmavad 14 üleeuroopalist süsteemi (millest mõnel on nii Euroopa kui ka riiklik komponent) ja kolme ainult riiklikku süsteemi. Tolliasutusi toetavad ja/või importijate ja eksportijate tegevust lihtsustavad ka muud elektroonilised süsteemid. *Täpsemat teavet kõigi selles aruandes osutatud elektrooniliste süsteemide kohta leiab lisast.*

III. EDUSAMMUD ESMATÄHTSATES VALDKONDADES

Esimeses iga kahe aasta tagant esitatavas aruandes juhtis komisjon tähelepanu sellele, et tolliliit ei saa olla staatiline. Turud, kaubandus ja tehnoloogia on dünaamilised ning tolliliit peab seda arengut toetama. Seepärast ei saa liikmesriikide tolliasutused oma töös keskenduda üksnes tolliliidu paremale korraldamisele (parema õigusraamistiku ning tõhusamate töömeetodite ja IT-süsteemide jmt abil), vaid mõtlema ka uutele strateegiatele ning lähenemis- ja tööviisidele, võttes eelkõige arvesse, et edaspidi jääb ressursse vähemaks, samal ajal kui vastutus võib suureneda. Seda silmas pidades esitas komisjon loetelu tollipoliitika arengu prioriteetsetest küsimustest. Nendes valdkondades on viimase kahe aastaga saavutatud järgmist.

1) Toimetulek Brexitiga

a) Väljaastumisleping

Ühendkuningriik teatas ametlikult Euroopa Liidust väljaastumise kavatsusest 29. märtsil 2017. Euroopa Liidu lepingu artiklis 50 sätestatud menetluse kohaselt pidi Ühendkuningriik esialgu EList väljaastumise protsessiga lõpule jõudma hiljemalt 29. märtsiks 2019 (hiljem tähtaega pikendati). Sellest lähtudes on Euroopa Komisjon korraldanud alates 2018. aastast tehnilisi seminare, hindamisi ja koordineerimistegevusi liikmesriikide vahel, et valmistuda mitmeks stsenaariumiks, sh:

- kokkuleppeta stsenaarium (Ühendkuningriigi lahkumine ilma väljaastumislepinguta);
- Ühendkuningriigi ühinemine ühistransiidiprotseduuri konventsiooniga ja
- korrakohane väljaastumine väljaastumislepingus sätestatud tingimustel.

Komisjoni maksundus- ja tollitalitused pakkusid Ühendkuningriigiga väljaastumislepingu üle peetavate läbirääkimisvoorude ajal tehnilist tuge alates läbirääkimiste algusest 2017. aasta juunis.

Pärast seda, kui pooled jõudsid 2019. aasta oktoobris kokkuleppele väljaastumislepingu teksti ja ELi ja Ühendkuningriigi tulevase partnerluse raamistikku kehtestava poliitilise deklaratsiooni suhtes ning Ühendkuningriik väljaastumislepingu ratifitseeris, andis Euroopa Parlament 29. jaanuaril 2020 oma nõusoleku. ELi nõukogu võttis otsuse väljaastumislepingu sõlmimise kohta vastu 30. jaanuaril 2020, võimaldades seega lepingul 1. veebruaril 2020 jõustuda. Väljaastumislepingu kohaselt kestab üleminekuperiood 31. detsembrini 2020 ning seda on võimalik üks kord kuni kaheks aastaks pikendada. 12. juunil 2020 teatas Ühendkuningriik, et ei kavatse pikendamisvõimalust taotleda.

Väljaastumislepingus sätestatakse tingimused Ühendkuningriigi korra kohaseks väljaastumiseks ELi ja see koosneb kahest põhidokumendist:

- a) väljaastumisleping ise, mis sisaldab Iirimaa ja Põhja-Iirimaa protokolli, Kuproset asuvate suveräänsete baasipiirkondade protokolli ja Gibraltari protokolli;¹³
- b) poliitiline deklaratsioon,¹⁴ millega kehtestatakse Euroopa Liidu ja Ühendkuningriigi tulevaste suhete raamistik.

b) Tegevus pärast väljaastumislepingu sõlmimist

Seoses Ühendkuningriigi liidust väljaastumisega, mis olenemata Ühendkuningriigi ja ELi tulevase suhteid käsitlevatest kokkulepetest viib pärast üleminekuperioodi lõppu tollikontrolli ja -protseduuride taaskehtestamiseni Ühendkuningriigiga toimuvast kaubavahetusest, on juba tehtud ja veel tegemisel suur hulk tööd. See hõlmab järgmist:

- *Ühendkuningriigi ühinemine ühistransiidiprotseduuri konventsiooniga* vähendab formaalsusi piiril ja hõlbustab tunduvalt kaupade liikumist Ühendkuningriigi kaudu (st nn maasilla kaudu Iirimaa ja ülejäänud ELi vahel);
- *üksikasjalike suuniste ja teatiste avaldamine sidusrühmadele* kokkuleppeta väljaastumise korral tekkivate mitmesuguste tolliga ning käibe- ja aktsiisimaksudega seotud küsimuste kohta. Kuna üleminekuperioodi lõpus toimub korra kohane väljaastumine, on sidusrühmadele ette valmistatud suunised ja teatiseid üleminekuperioodi lõpuks, sealhulgas väljaastumislepingu rakendamise ja selliste küsimuste kohta, mida väljaastumisleping ei hõlma;
- *täiendavad tehnilised seminarid 27 ELi liikmesriigi esindajatele* seoses tolliküsimuste, päritolureeglite, käibemaksu ja aktsiisimaksudega;
- *täiendavad kohtumised viie liikmesriigiga (G5)*, keda La Manche'i ülene liiklus kõige enam mõjutab (Belgia, Madalmaad, Prantsusmaa, Saksamaa ja Iirimaa);
- *teavituskampaania* (Euroopa Liidu ametlikul veebisaidil luuakse sihtotstarbeline veebileht, teavet jagatakse sotsiaalmeedia, mõjuliidrite ja väiksemas mahu ka trükiste

¹³ https://ec.europa.eu/info/european-union-and-united-kingdom-forging-new-partnership/eu-uk-withdrawal-agreement_et.

¹⁴ https://ec.europa.eu/info/files/political-declaration_en.

kaudu, hakatakse välja töötama e-õppe nanomoduleid Ühendkuningriigi väljaastumise teemal), mis on suunatud ettevõtjatele, kellel seni ei ole olnud kogemusi tolliprotseduuridega (peamiselt VKEd, kes tegutsevad üksnes ELi siseturul);

- *pidev suhtlus ettevõtjatega*, eelkõige kaubanduskontaktide tööühma kaudu, mida juhib maksunduse ja tolliliidu peadirektoraat ja milles osaleb enam kui 30 kaubandusorganisatsiooni;
- *IT-alane ettevalmistus*, mis hõlmab mahukat arendus- ja testimistööd, mida on vaja Ühendkuningriigi eemaldamiseks üleeuroopalistest tolli- ja maksualastest IT-süsteemidest;
- *tolliseadustiku paketi muudatuste ettevalmistamine* (et teha Ühendkuningriigi väljaastumise ja üleminekuperioodi lõppemise tõttu vajalikke muutusi).

Muu käimasolev töö hõlmab veel tolliteemaliste kohtumiste korraldamist Ühendkuningriigi ametiasutustega, ELi-Ühendkuningriigi suhete rakkerühmaga, maksunduse ja tolliliidu peadirektoraadiga ning muude komisjoni talitustega, et analüüsida mõlemapoolset tööd Iirimaa ja Põhja-Iirimaa protokollil rakendamisel. Sidusrühmadele jagatakse ka täiendavaid suuniseid Iirimaa ja Põhja-Iirimaa käsitleva protokollil rakendamise kohta, kuna Põhja-Iiri tollilt nõutakse liidu tolliõiguse kohaldamist. Põhja-Iiri tollile tagatakse ka juurdepääs liidu elektroonilistele tollisüsteemidele, kui see on liidu tolliõiguse kohaldamiseks mõõdapääsmatult vajalik. Seoses kõige sellega tuleb enne üleminekuperioodi lõppu lahendada mitu korralduslikku ja praktilist rakendusala küsimust.

c) Läbirääkimised ELi ja Ühendkuningriigi tulevaste suhete üle

Euroopa Liidu nõukogu kinnitas 25. veebruaril 2020 läbirääkimisvolitused Ühendkuningriigiga partnerluslepingu sõlmimiseks ja läbirääkimised algasid 2020. aasta märtsis.

Poliitilises deklaratsioonis on seatud eesmärgiks laialdased kaubandussuhted, millega luuakse kõiki majandussektoreid hõlmav tollimaksu- ja kvoodivaba vabakaubandusala, mida toetavad võrdset kohtlemist tagavad sätted. Need suhted peaksid lihtsustama pooltevahelist kaubandust ja investeringuid sel määral, mil see on ELi ühtse turu ja tolliliidu terviklikkust kahjustamata võimalik. Tuleb siiski märkida, et ühelgi juhul ei saa tulevastes suhetes vaadata mööda vajadusest täita ELi ja Ühendkuningriigi vahelises kaubanduses tolliformaalsusi.

Tollikoostöö valdkonnas on eesmärk lihtsustada kaubavahetust, austades seejuures täielikult poolte õiguskorda ja kaitstes nende finantshuve. ELi jaoks tähendab see eelkõige liidu tolliseadustiku täielikku kohaldamist.

Poliitilises deklaratsioonis ja eespool mainitud läbirääkimisvolitustes osutatakse ka halduskoostööalastele sätetele seoses tolli- ja käibemaksuküsimustega, vastastikuse abiga muu hulgas tolli- ja muude maksude sissenõudmisel ning teabevahetusega võitluses pettuste ja muu ebaseadusliku tegevuse vastu.

Tollikoostöö võib hõlmata ka usaldusväärsete (volitatud) ettevõtjate kavade tunnustamist. See peaks aitama tagada ka intellektuaalomandi õiguste nõuetekohase täitmise piiril.

Seoses päritolureeglitega on eesmärk lepingusse lisada aja- ja asjakohased päritolureeglid, mis tagavad, et sooduskohtlemist kohaldatakse üksnes selliste toodete suhtes, mille puhul on kasutatud piisaval määral lepingupoolte sisendeid, ning kehtestada ka tõendus- ja kontrollimehhanismid, mis aitavad tagada päritolureeglite tõhusa rakendamise.

2) Kontrolli tugevdamine ja pettuste tõkestamine

Viimasel paaril aastal on EL võtnud palju meetmeid selleks, et võidelda tolli valdkonnas pettustega:

– **liidu tolliseadustik.** Alates 2016. aastast jõus olnud seadustiku peamine eesmärk on paremini kaitsta liidu finantsvahendeid (omavahendeid). Selle eesmärgid on: i) pettusekindluse suurendamine (sulgedes maksusüsteemidevahelised lüngad, tehes lõpu eeskirjade ebahütlasele tõlgendamisele ja kohaldamisele ning tagades tolliasutustele elektroonilise juurdepääsu vajalikule teabele), ii) liikmesriikide poolt ühtlustatute ja standarditute tollikontrollide kohaldamise tagamine, mis tugineks ühisele riskijuhtimise raamistikule ja elektroonilisele süsteemile selle rakendamiseks, ja iii) ühise tagatiste süsteemi tagamine. Nende meetmete eesmärk ei ole mitte üksnes paremini kaitsta ELi finantshuve ning ELi kodanike turvalisust ja julgeolekut, vaid ka ära hoida konkurentsi kahjustavat käitumist ELi sisenemis- ja väljumispunktides. Seadustikku muudetakse ja ajakohastatakse pidevalt, et kõrvaldada kõik avastatud puudused;

– **finantsriskide ühised kriteeriumid ja standardid.** Alates 2005. aastast on tolliasutused riskide juhtimisel lähtunud ELi ühtsest riskijuhtimise raamistikust. Raamistik hõlmab mitmesuguseid meetmeid, mille eesmärk on aidata liikmesriikidel finantsriske süstemaatiliselt juhtida. 2018. aastal võttis komisjon vastu rakendusotsuse, millega kehtestati finantsriskide ühised kriteeriumid ja standardid. 2019. aasta lõpus kinnitasid liikmesriigid suunised finantsriskide kriteeriumide rakendamise kohta eesmärgiga kindlustada otsuse ja selle põhielementide ühetaoline tõlgendamine, et tagada otsuse korrektne rakendamine ja vältida tõlgenduste lahknevust. Suuniseid käsitatakse regulaarselt läbi vaadatava dokumendina, et saaks võtta arvesse finantsriskide pidevat arengut ja vajadust tuvastada uusi ohtusid ja suundumusi ning neile reageerida. Komisjon pakub liikmesriikidele pidevat tuge finantsriskide kriteeriume käsitleva otsuse rakendamisel;

– **e-kaubandus.** Toll toetab ka uusi käibemaksueeskirju, mida rakendatakse eesmärgiga hoida ära pettusi ja tagada e-kaubanduse (väikese väärtusega saadetised) jaoks võrdsed võimalused. Käibemaksu kogumise ja sellega seotud teabevahetuse kohta on vastu võetud asjakohased tollieeskirjad ning protsesside ja IT-süsteemide rakendamine on käimas. Komisjon on asutanud ka projektirühma ülesandega otsida lahendusi tolliväärtuse aladeklareerimise probleemile, mis on e-kaubanduses eriti terav (vt allpool e-kaubanduse alapeatükk);

– **tolliprotseduur 42/63.** Lisaks toetab toll maksuasutuste pingutusi pettusevastases võitluses. Tolliprotseduur 42/63 (TP42/63) võimaldab kaupu ELi importida või reimportida ilma

käibemaksu maksmata, kuni kaubad jõuavad lõppsihtkohaks olevasse liikmesriiki. TP42 aitab õiguspäraselt äritegevust märkimisväärselt lihtsustada, kuid on tekkinud tõsised kahtlused, et seda kuritarvitatakse, et hoiduda käibemaksust ja maksta tollimaksu vähem, kui eeskirjades ette näevad. Seda probleemi silmas pidades muudeti 2018. aastal nõukogu määrust (EL) nr 904/2010. Muu hulgas nähti tollile ette juurdepääs käibemaksuteabe vahetamise süsteemile, et toll saaks kontrollida käibemaksuvaba impordi võimalust kasutavate importijate KMKR numbriteid, ning maksuasutustele juurdepääs tolli elektroonilisele järelevalvesüsteemile, et kontrollida käibemaksuvaba importi. Määrus jõustus 2020. aastal ning see peaks vähendama käibemaksuvaba impordiga seotud käibemaksu- ja tollipettusi (aladeklareerimine).

3) ELi tolliõiguse seire laialdasem kasutamine

Seire on üks vahenditest, mis aitavad ELi tolliõigust tõhusalt ja korrektselt rakendada ning teha kindlaks valdkondi, kus võib olla vaja võtta täiendavaid meetmeid ja kohandada õigusakte. Seire aitab ka igakülgsemalt hinnata ELi tolliliidu kui terviku tegevuse tulemuslikkust. Mõningaid seire käigus tuvastatud probleeme saaks edukalt lahendada suuremal koostööl põhinevate vahenditega, nagu suutlikkuse suurendamine, parimate tavade väljatöötamine ja võrdlusanalüüs. Teised vajavad rangemat raamistikku või ELi kohest sekkumist.

Seiretegevusi on mitmesuguseid: need võivad hõlmata nii liikmesriikidele küsimustike saatmist kui ka parimate tavade kindlakstegemist, kontrollkülastuste korraldamist või keskendumist suutlikkuse suurendamisele. Programmis „Toll 2020“ on ette nähtud ühisseire eraldis, et rahastada tegevusi, mis eeldavad koostööd osalevate riikide ning nende tolliasutuste ja ametnike vahel.

Paaril viimasel aastal on seires keskendunud peamiselt järgmistele valdkondadele, millele edaspidi lisandub tõenäoliselt uusi:

a) Tollilihtsustuste kasutamise seire

2019. aasta novembris alustasid komisjoni tollitalitused seiret tollilihtsustuste rakendamise ja tolliloa andmise korra ümberhindamise üle. Kontrollkülastustel osalesid tollilihtsustuste eksperdid muudest kui külastatavatest liikmesriikidest. Kokku külastati või kavatsetakse 2021. aasta alguseks külastada, kui olukord COVID-19 järel normaliseerub, 10 liikmesriiki (Austria, Prantsusmaa, Leedu, Belgia, Taani, Saksamaa, Itaalia, Horvaatia, Sloveenia, Madalmaad), mis moodustavad esindava valimi.

Seire eesmärk on tagada, et kõik ELi liikmesriigid kohaldavad liidu tolliseadustikku korrektselt ja ühetaoliselt. Täpsemalt soovivad komisjoni talitused hinnata seda, kuidas liikmesriigid kohaldavad tolliseadustikuga ette nähtud lihtsustusi. Esimeses etapis keskendus seire lihtsustatud tollideklaratsioonidele ja lihtsustusele, mida tuntakse deklarandi arvestuskandena. Eesmärk oli tagada, et külastatud liikmesriigid on enne tolliseadustiku jõustumist lihtsustuste kasutamiseks antud load korrektselt ümber hinnanud. Samuti hinnati

tollikontrollide kohaldamist liikmesriikides ning kõnealuste ülesannete täitmiseks ette nähtud ressursside tõhusust ja suutlikkust. Seires tuleks arvesse võtta ka tollilihtsustuste ja kaubanduse lihtsustamise meetmete tõhusust ning aja jooksul võib see viia õigusaktide muutmiseni või lihtsustuste kohaldamist käsitlevate suuniste täiendamiseni.

Seire lõpus kavatakse avaldada koondaruanne selle tulemuste kohta;

b) Volitatud ettevõtjate programmi tõhustamine

Volitatud ettevõtjate (ingl *Authorised Economic Operator*, AEO) programmi käsitlevad sätted lisati ELi tolliõigusesse 2005. aastal osana turvalisust käsitlevatest muudatustest tolliseadustikus. Eesmärk oli rahvusvahelise kaubanduse tarneahelaid turvalisemaks muuta ja lihtsustada kooskõlas Maailma Tolliorganisatsiooni maailmakaubanduse turvalisuse tagamise ja lihtsustamise standardite (nn SAFE-raamistik) põhimõtetega, mis on vastu võetud selleks, et tõkestada rahvusvahelist terrorismi ja tagada maksutulu laekumine ning samas edendada ülemaailmset kaubavahetust. Programmi raames teevad ettevõtted, kes vabatahtlikult täidavad ELi tolliõiguses sätestatud kriteeriume, tolliasutustega tihedat koostööd tarneahela turvalisuse suurendamiseks. Vastutasuks saavad need ettevõtted õigusaktidega ette nähtud soodustusi, nagu hõlpsam juurdepääs tollilihtsustustele, vähem füüsilisi ja dokumendipõhiseid kontrole ja soodsam kohtlemine.

Viimastel aastatel on eelkõige Euroopa Kontrollikoda kritiseerinud ELi AEO programmi, väites, et volitatud ettevõtjad ei järgi õigusnõudeid ning et liikmesriigid ei kontrolli neid piisavalt. Eriaruanne nr 12/2019 palus kontrollikoda pöörata suuremat tähelepanu sellele, kas volitatud ettevõtjad täidavad väikese väärtusega importsaadetiste tollimaksuvabastuse nõudeid, keskendudes eelkõige kuller- ja postiteenuseid pakkuvatele ettevõtetele¹⁵.

Selle tulemusena on komisjoni tolliküsimustega tegelevad talitused töötanud tihedas koostöös liikmesriikidega välja ulatusliku strateegia ja metoodika kõnealuse programmi ühetaoliseks ja usaldusväärsemaks rakendamiseks ja selle jätkusuutlikkuse suurendamiseks. Kokku on lepitud üksikasjalike meetmete pakettis, mille rakendamisega on juba alustatud ja mis hõlmab kõigi liikmesriikide külastamist, volitatud ettevõtjate ja riskijuhtimiseksperptide tihedama koostöö mehhanisme liikmesriikides ning seireseminari volitatud ettevõtjate ja audiitorite osalusel.

Meetmete rakendamisega tehti algust 2019. aasta juunis ja töö jätkub mitme aasta jooksul. Seni on teabekogumise eesmärgil külastatud 12 liikmesriiki. Ideaaljuhul peaks 2020. aasta lõpuks olema tehtud külastused kõigisse 27sse ELi liikmesriiki. Võrreldavuse tagamiseks toimuvad kõik külastused ühise eelnevalt kokkulepitud kava järgi (mis hõlmab seiret, sisekontrolli, volitatud ettevõtjate koostööd riskijuhtimiseksperptidega ning volitatud ettevõtjatest kuller- ja postiteenuseid pakkuvate ettevõtete külastusi). Külastustel osalesid komisjoni talitused koos liikmesriikide vastava valdkonna ekspertidega. Külastuste eesmärk

¹⁵ Eriaruanne nr 12/2019 „E-kaubandus: paljud käibemaksu ja tollimaksude kogumise probleemid vajavad lahendamist“.

oli teha kindlaks head tavad, millest teised liikmesriigid saavad eeskuju võtta, et tagada nii volitatud ettevõtjaid käsitlevate sätete ühetaolisem ja kooskõllalisem rakendamine ELi tasandil.

Seni toimunud külastuste käigus on ilmnenu palju häid tavaid näiteks ettevõtete koolitamise ja nende teadlikkuse tõstmise, volitatud ettevõtjate seire ja andmebaaside väljatöötamise vallas. Probleemidest on ilmnenu koostöö puudumine volitatud ettevõtjate ja tolliasutuste riskijuhtimiseksperide vahel; seiretegevuse ebaühtlus ja kullerteenuseid pakkuvate ettevõtete puudulik arusaam oma vastutusest seoses kliendi esitatud ebakorrektsete andmetega;

c) Garantiisid ja tollimaksu vähendamist/tagasimaksmist käsitlevate sätete rakendamise seire

2019. aasta juulis alustasid komisjoni tollitalitused seiret, et hinnata liidu tolliseadustiku garantiisid ja tollimaksu vähendamist/tagasimaksmist käsitlevate sätete rakendamist, saates kõigile liikmesriikidele küsimustiku. Küsimustiku vastuste analüüsi põhjal kavandatakse muud tegevused, sealhulgas vajadusel kontrollkülastused.

Üldine eesmärk on saada ettekujutus sellest, kuidas riikide tolliasutused kõnealuseid sätteid rakendavad, ning vajadusel ajakohastada olemasolevaid juhendmaterjale ja võtta parandusmeetmeid;

d) ELi tolliõiguse ühetaolise kohaldamise jälgimine

2018. aastal algatasid komisjoni talitused kõigis liikmesriikides horisontaalse küsitluse, et jälgida liidu tolliseadustiku artiklite 18 ja 52 kohaldamist seoses universaalteenuse osutajate teenustasudega väikese väärtusega postisaadetiste puhul.

2019. aastal korraldati sarnane küsitlus seoses tolliseadustiku artiklis 103 sätestatud tollivõlast teatamise piirangutega.

Eesmärk on saada ülevaade sellest, kuidas liikmesriigid tolliseadustiku kõnealuseid sätteid rakendavad, ning võtta täiendavaid järeelmeetmeid, sh alkatada vajaduse korral rikkumismenetlusi;

4) Tolliasutuste töö tõhustamine

Viimastel aastatel on tolliasutuste töö tõhustamiseks astunud samme programmi „Toll 2020“ raames, mis pakub laias valikus vahendeid, millega toetada ja edendada tolliliidu nõuetekohast toimimist ja ajakohastamist.

Programm toetab tolliliidu prioriteetsete eesmärkide saavutamist peamiselt paberivaba tollikeskkonna loomise (st elektrooniliste tollisüsteemide arendamise) kaudu. Suurem osa (ligikaudu 80 %) programmi vahenditest kulub Euroopa infosüsteemide rahastamiseks ning ülejäänust kaetakse tollialase koostöö ja koolituse kulud.

Ehkki programmi tegevuse sihtrühm on ennekõike tolliasutused, saavad ka ettevõtjad sellest kaudselt kasu tõhusamate protsesside kujul, kuna programmi üks eesmärke on tagada, et riikide tolliasutused töotaksid ja jagaksid teavet efektiivsemalt. Otsesema kasuna saavad ettevõtjad kasutada lihtsustatud ja standarditud tolliprotseduuride raames teatavaid tolliinfosüsteeme ning osaleda ühismeetmetes ja mõningates e-õppe moodulites. Ehkki programm ei ole suunatud otseselt Euroopa kodanikele, käsitletakse selle raames siiski ohutuse, turvalisuse ja kaubanduse lihtsustamisega seotud küsimusi, mis on nende jaoks olulised, nagu näiteks võitlus kaupade ebaseadusliku üle piiri toimetamisega ja pettustega ning kodanike kaitsmine turvaohude eest.

Viiimaste aastate peamised saavutused

– *IT-alane areng.* Alates programmi käivitamisest on liidu tolliseadustiku IT-keskkonnas paljusid süsteeme edasi arendatud ja kohandatud, mille tulemusena on kasutuses olevate Euroopa infosüsteemide koguarv kasvanud 54ni. Selline areng on ülioluline selleks, et tolliliit toimiks hästi ja peaks ajaga sammu. 2019. aastal rahastati jätkuvalt ka uute Euroopa infosüsteemide projektide väljaarendamist programmi „Toll 2020“ kaudu tihedas koostöös riikide tolliasutustega ja vastavalt liikmesriikide ja ettevõtjatega kokku lepitud tähtaegadele;

– *ühismeetmed.* Ka 2019. aastal vahetasid tolliametnikud arvamusi ja parimaid tavasid programmi raames korraldatud ühismeetmete käigus. Ühismeetmete tulemusena töötati välja ja jagati teiste riikide tolliasutustega töötavasid, haldusmenetlusi ja suuniseid. Need aitavad riikidel suurendada tolli töö tõhusust ja tulemuslikkust. Anti soovitusi kahesuguse kasutusega kaupade ja tollitöös kasutatava ohtude avastamise tehnoloogia kohta. Sarnaselt varasemate aastatega pidas üle 98 % küsimustikule vastanud osalejatest neid meetmeid tööalaselt enda jaoks väga kasulikuks või kasulikuks. Loodetakse, et ka tulevastel aastatel antakse meetmete vajalikkusele sama hea hinnang;

– *eksperdirühmasid* kasutatakse programmi rakendamisel üha enam, et nende abil suurendada regionaalset või temaatilist koostööd. Eksperdirühmadel põhinev lähenemine võimaldab liikmesriikide tolliekspertidel teha operatiivkoostööd ulatuslikumalt, kui seda võimaldavad tavapärased koostöömeetodid, ja pikema aja jooksul (eksperdirühmad moodustatakse 12–36 kuuks). 2019. aastal jätkasid tööd kõik neli tolli valdkonna eksperdirühma (ELi ida- ja kaguosa maismaa tollipiiri eksperdirühm CELBET 2, tollilaborite eksperdirühm CLET, siduva tariifiinformatsiooni eksperdirühm BTI ja tollivaldkonna IT-alase koostöö eksperdirühm ETCIT¹⁶) ning neljast eksperdirühmast kolm jõudsid oma tegevusega uude faasi, mis võib viia pikaajalise operatiivkoostööni. Üldiselt nähtub kõigi eksperdirühmade tegevuses osalevate liikmesriikide üha suurem kaasatus ja pühendumine ning töö annab konkreetseid tulemusi. Eksperdirühmades arendatakse välja ka uusi töömeetodeid, millest on kasu kogu ELil;

¹⁶ Eksperdirühm, kes töötab välja tolli IT-süsteemide arendamise ja kasutamise uusi meetodeid.

– *e-õpe*. Programmi „Toll 2020“ raames rahastatakse ka e-õppe kursuste väljatöötamist ühist huvi pakkuvatel teemadel koostöös tolliasutuste ja ettevõtete esindajatega. 2019. aastal, nagu varasematel aastatelgi, toetasid komisjoni talitused eelkõige liidu tolliseadustiku rakendamist käsitlevate koolitusmoodulite väljaarendamist. Kokku sisaldas ELi e-õppe portfelli 2019. aasta lõpuks enam kui 30 tollialast e-kursust. 2019. aasta lõpuks oli kogu ELi e-õppe portfelli kättesaadav ajakohastatud sisuga ja tehniliselt uuenduslikus formaadis (mis võimaldab kasutamist ka nutiseadmetes);

– *töötajate pädevuspõhine arendamine ja koolitamine*. Programmi „Toll 2020“ raames toetati riikide tolliasutusi endiselt töötajate pädevuspõhise arendamise ja koolituse projektide rakendamisel ja/või käivitamisel, lähtudes ELi tolli pädevusraamistikust¹⁷ – selleks korraldati 2018. ja 2019. aastal mitmesuguseid ühiseid ja riigipõhiseid rakendamist edendavaid koolitusi. Peale selle asutas Euroopa Komisjon 2019. aastal tollialaste õppekavade tunnustamiseks auhinna, mis anti tollialaste magistri- ja bakalaureuseprogrammide eest seitsmele ülikoolile, et tõsta esile nende juhtivat rolli tollitöö tulemuslikkuse ja sellealase professionaalsuse suurendamisel. Sarnaselt 2018. aastaga pakuti ka kogu 2019. aasta jooksul võimalusi rahvusvaheliseks eksperditeadmiste jagamiseks ja täiendamiseks, nt ühiste koolituste käigus. 2019. aastal katsetati teadmiste ühisloomes ja/või jagamisel ka uuenduslikke formaate, nagu ELi veebikoolitused, e-raamatud ja nn nanoõpe (lühimoodulitel põhinev õpe). Need loovad aluse ELi tollialase struktureeritud koolituskoostöö edasiseks arendamiseks tulevastel aastatel. Seoses valmistumisega Ühendkuningriigi EList väljaastumiseks anti 2019. aastal ELi konkreetset koolitustoetust riikide tolliasutustele mõeldud kiirendatud täiendusõppe ja uue töötaja koolitusprogrammide väljatöötamiseks¹⁸;

5) Innovatsiooni ärakasutamine

Komisjoni talitused on koos liikmesriikidega jätkanud tööd mitmes valdkonnas innovatsiooni ja uue tehnoloogia ärakasutamise nimel, et tolliasutusi nende ülesannete täitmisel aidata, hõlbustades samal ajal ka kaubandust. Sellega seoses väärivad märkimist eelkõige järgmised tegevused:

a) ühtne liides

Komisjon on viimastel aastatel jõudsalt panustanud ühtse liidese loomise algatustesse, mis aitaksid täielikult ära kasutada tolli ja muude asutuste vahelisi koostöövõimalusi.

Ühtne liides võimaldaks ettevõtjal täita kõiki impordiga seotud regulatiivseid nõudeid ja esitada mitmele asutusele teavet ühe kontaktpunkti kaudu. Ehkki toll, nagu eespool öeldud, vastutab peale tollialaste õigusaktide veel üle 60 ELi muu valdkonna õigusakti täitmise tagamise eest ELi piiridel, peavad ettevõtjad impordiloa saamiseks täitma muude valdkondade formaalsusi tolliformaalsustest eraldi ja mõnel juhul paberil.

¹⁷ https://ec.europa.eu/taxation_customs/eu-training/eu-customs-competency-framework_en.

¹⁸ Uue töötaja koolitusprogrammide all mõeldakse programme, mille sihtrühm on töötajad, kes võetakse tööle seoses Ühendkuningriigi väljaastumisega EList.

ELi ühtse liidese keskkonna loomine oli tolli jaoks keeruline ettevõtmine eelkõige kaasatud asutuste suure arvu ja nende poolt eri riikides kasutatavate menetluste ja IT-süsteemide paljuse tõttu.

Töö hõlmas kaht suunda:

- keskse elektroonilise süsteemi väljaarendamine, mis eeldab tihedat koostööd komisjoni tolli- ja muude asjaomaste talituste (põllumajandus, kliimamuutused, keskkond, tööhõive ja majanduskasv, siseküsimused, kalandus, kaubandus ja tervishoid) vahel. 2014. aastal loodi ELi tolli sertifikaate käsitleva teabevahetuse ühtse liidesena tuntud pilootsüsteem, mis võimaldas sanitaar- ja fütosanitaarsertifikaatide automaatset kontrollimist ning hõlmas algselt sertifikaate käsitleva teabe vahetamist viie vabatahtlikkuse alusel osaleva liikmesriigi vahel. 2017. aastal laiendati projekti uutele sertifikaatidele ja suurendati selle üldist funktsionaalsust. Peale selle suurendati ka osalevate liikmesriikide arvu – 2018. aasta lõpuks oli neid üheksa. 2020. aasta lõpuks kavatakse platvormi laiendada kaheksale sertifikaadile;
- seadusandliku ettepaneku ettevalmistamine ELi ühtse liidese keskkonna reguleerimiseks tolli valdkonnas. 2018. aasta oktoobris toimus avalik konsultatsioon, mille raames saadi 382 vastust ettevõtjalt, avaliku sektori asutustelt, teadus- ja õppeasutustelt ning muude organisatsioonide esindajatelt 25 liikmesriigist. Üle 80 % vastanutest olid tollitoimingutega otseselt seotud ja andsid seega väärtuslikku teavet ühtse tolliliidese kasutamise tajutavate eeliste kohta ning samuti täiendavate meetmete kindlaksmääramise kohta kaubanduse hõlbustamiseks. Mõjuhinnanguga ja õigusaktide eelnõude paketi tehti 2019. aastal edusamme.

b) muud uuenduslikud tehnoloogialahendused

- *Andmeanalüütika*

Viimase kahe aasta jooksul on komisjon välja töötanud andeanalüüsi meetodid ja vahendid, et olemasolevaid tolliandmeid tolliliidu tugevdamiseks maksimaalselt ära kasutada. Euroopa Kontrollikoda ja Euroopa Parlament on andnud selles valdkonnas soovitusi.

Peamine olemasolev andmeallikas on järelevalvesüsteem, mille abil jälgitakse konkreetsete kaupade importi liidu ühisturule ja ekspordi ühisturult. Süsteemi kasutatakse kõigi importkaupade ja alates 1. aprillist 2020 ka kõigi ekspordikaupade seireks. Seireandmed pärinevad impordi ja ekspordi tollideklaratsioonidest, mida hallatakse liikmesriikide tollideklaratsioonide töötlemise süsteemides. Praegu sisaldab järelevalvesüsteemi andmebaas andmeid üle 2,6 miljardilt standarddeklaratsioonilt ning pakub seega analüüsimiseks tohutult rikkalikku materjali.

Kõrvuti uute infotehnoloogiliste analüüsivahendite väljatöötamisega on komisjon parandanud oma võimet seireandmeid vajaduspõhiselt analüüsida, jälginud tollialaste õigusnormide täitmist, toetanud poliitikakujundamist ja esitanud kaubavahetust käsitlevaid andmeid mitmele kasutajale komisjonis.

2019. aastal korraldasid komisjoni talitused ühise analüüsivõimekuse pilootprojekti, mis näitas, et riskivaldkondade tõhusamaks tuvastamiseks on oluline analüüsida kaubanduse suundumusi. Komisjoni teenistused loovad praegu andmeanalüüsi töövahendeid korraga kõigi

andmete ja arvukate parameetrite automaatseks analüüsiks. Ettevalmistustöö on tehtud ka selliste töövahendite loomiseks, mis jälgivad ennetavalt tollideklaratsioonide vastavust õigusaktidele ning tagavad liidu tollitariifi ühetaolise kohaldamise.

- Plokiahel

2018. aastal uurisid komisjoni maksundus- ja tollitalitused jätkuvalt plokiahela tehnoloogia võimalikku kasutamist e-tolli ja maksupoliitika kontekstis. Täpsemalt korraldati 2018. aasta mais Maltal programmist „Toll 2020“ rahastatud seminar, kus liikmesriikide tolli- ja maksuametite esindajad jagasid oma vaateid sellele tehnoloogiale ning sellega seotud plaane. Seminar õnnestus hästi ning sellel jõuti järeldusele, et ehkki plokiahel ei ole mingi imerohi, tasub avaliku sektori asutustel siiski uurida, kas see aitaks neil tõhusamalt eesmärke saavutada ja toetaks koostööd ettevõtjatega. Komisjoni talitused uurivad edasi, kas plokiahelat tuleks uue poliitika ja üleeuroopaliste süsteemide väljatöötamisel arvesse võtta. Olulise kriteeriumina tuleb katsetada, kui realistlik on selle kasutuselevõtt ja käitamine liikmesriikideülel. Ainult juhul, kui selle realistlikkuses saab kindel olla, tasub mõelda võimaluste katsetamisele ja reaalsetele projektidele koostöös kõigi sidusrühmadega.

6) Elektrooniliste tollisüsteemide ja nende kasutamise optimeerimine

a) Liidu tolliseadustiku kohased elektroonilised süsteemid

Suur osa elektrooniliste tollisüsteemide optimeerimise valdkonnas viimasel paaril aastal tehtud tööst on keskendunud nende 17 elektroonilise süsteemi valmimisele, mida tuleb liidu tolliseadustiku kohaselt uuendada või kasutusele võtta. See töö koosneb mitmest etapist:

– süsteemide arendamise kavandamine

Liidu tolliseadustiku kohaselt peab komisjon koostama seadustikuga ette nähtud elektrooniliste süsteemide väljaarendamist ja kasutuselevõtmist käsitleva tööprogrammi. 2019. aasta detsembris võttis komisjon vastu tööprogrammi muudetud versiooni¹⁹. Muudatused olid kooskõlas tolliseadustikus 2019. aasta alguses tehtud muudatustega,²⁰ millega pikendati seadustikuga ette nähtud aega elektrooniliste süsteemide valmimiseks. Kuna mitmel põhjusel on osutunud võimatuks kõik 17 süsteemi varem kehtestatud tähtajaks – 2020. aastaks – valmis saada, on mõne süsteemi väljaarendamise aega tolliseadustiku läbivaatamisel pikendatud 2025. aastani. Seepärast on muudetud tööprogrammis, mille koostamisel konsulteeriti põhjalikult liikmesriikidega, süsteemide mitme komponendi ja etapi väljaarendamiseks ette nähtud aega pikendatud aastani 2025. Eesmärk on kehtestada ajakava, mis oleks praktikas võimalik ja realistlik, võttes arvesse eelkõige süsteemidevahelisi ühendusi ja sõltuvust ning samuti liikmesriikide piiratud ressursse;

– liidu tolliseadustikuga ette nähtud elektrooniliste süsteemide arendamine

¹⁹ Komisjoni rakendusotsus (EL) 2019/2151, 13.12.2019.

²⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2019/632, ELT L 111, lk 54, 25.4.2019.

Komisjon ja liikmesriigid on jõudsalt jätkanud tööd selle nimel, et kõik 17 tolliseadustikuga ette nähtud elektroonilist süsteemi võetaks kasutusele muudetud tööprogrammis kehtestatud ajakava kohaselt.

2019. aasta detsembris võttis komisjon vastu esimese aastaaruande²¹ seniste edusammude kohta elektrooniliste süsteemide väljaarendamisel alates tolliseadustiku jõustumisest 1. mail 2016. Aruandes järelitati, et ehkki nii komisjonil kui ka liikmesriikidel tuleb selleks, et kõnealused elektroonilised süsteemid saaks ettenähtud tähtajaks täies mahus kasutusele võtta, ületada mitu takistust, on siiski saavutatud käegakatsutavaid tulemusi. Kuus keskset süsteemi on nüüdseks kasutusele võetud ning veel kaks süsteemi saavad valmis 31. detsembriks 2020. 2020. aasta lõpuks on 14 üleeuroopalisest süsteemist kasutusvalmis seega kaheksa. Ülejäänud kuus üleeuroopalist projekti, millest kolme puhul sõltub keske komponendi väljaarendamine liikmesriikidest, edenevad kavakohaselt. Liikmesriigid peaksid 2022. aastaks lõpule viima oma kolme riikliku süsteemi uuendamise; siit on välja arvatud riikliku eriprotseduuride süsteemi ekspordikomponent, mis on tihedalt seotud üleeuroopalise automaatse ekspordisüsteemiga ja mis tuleks seetõttu kasutusele võtta sellega samal ajal.

Kokkuvõttes kulgeb töö ajavahemikul 2020–2025 valmima pidavate süsteemidega üldjoontes tööprogrammis kindlaks määratud kava kohaselt. Siiski esineb mõningaid riske seoses viivituste ja raskendatud üleminekuga, mis tulenevad rahaliste ressursside piiratud kättesaadavusest (silmas pidades eelkõige järgmise mitmeaastase finantsraamistiku alusel saadaolevat eelarvet), piiratud eksperditeadmistest ja võetud kohustuste ebapiisavusest nii ELi kui ka liikmesriikide tasandil. Riske suurendavad veelgi riiklike ja üleeuroopaliste komponentide keerukad vastastikused sõltuvussuhted ja kaasatud sidusrühmade arvukus.

Andmeanalüüsi võimaluste täielikuks ärakasutamiseks peavad liikmesriigid aga viima lõpule oma impordi- ja ekspordisüsteemide ajakohastamise ning suutma esitada praeguse 16 andmeelemendi asemel 41 elementi, sealhulgas eelkõige rohkem teavet ettevõtjate kohta.

Elektroonilistest süsteemidest on andmeanalüüsi seisukohast eriti olulised järelevalvesüsteem 3 ja impordikontrollisüsteem 2 (ICS2). 2018. aastal võeti edukalt kasutusele andmeanalüüsi- ja aruandlusplatvorm „Järelevalve 3“ (järelevalvesüsteem 3), mis kasutab ELi taseme kaubandusandmeid (impordi- ja ekspordiantmeid), mida riikide tolliasutused iga päev esitavad. Käimas on kaks andmeanalüüsi projekti: kaubavoogude analüüs kaubavoogude ja nende muutuste jälgimiseks ning usaldatavuskontrollid, mis aitavad leida deklaratsioonidest valesti sisestatud väärtusi. Andmeanalüüsi võimaluste täielikuks ärakasutamiseks peavad liikmesriigid aga viima lõpule oma impordi- ja ekspordisüsteemide ajakohastamise ning olema suutelised esitama praeguse 16 andmeelemendi asemel 41, sealhulgas eelkõige rohkem teavet ettevõtjate kohta. Süsteemi ICS2 juures, mille kaudu kogutakse elektroonilisi eelandmeid kõigi kaupade ja saadetiste kohta enne nende jõudmist liidu tolliterritooriumile, jõudsid komisjoni talitused lõpule ohutuse ja turvalisuse analüüsi võimekust käsitleva ettevalmistustööga. See esitatakse liikmesriikidele heakskiitmiseks

²¹ COM(2019) 629 final. Seadustiku eespool mainitud 2019. aasta läbivaatamise tulemusena nõutakse komisjonilt iga-aastast aruannet süsteemide rakendamisel tehtud edusammude kohta.

2020. aasta neljandas kvartalis (täiendavat teavet ICS2 kohta vt allpool 8. alapeatükk „Tolliliidu panus ELi julgeoleku suurendamisse“).

b) Töö elektrooniliste süsteemidega, mis ei ole seotud liidu tolliseadustikuga

Arvukate muude valminud või käimasolevate IT-projektide hulgas tuleb märkida eelkõige järgmisi:

- *tariifset klassifitseerimist toetavad infosüsteemid*

Kui kaubad Euroopa Liidus tollile deklareeritakse, tuleb need klassifitseerida kombineeritud nomenklatuuri (CN) või mis tahes muu nomenklatuuri kohaselt, mis põhineb täielikult või osaliselt CNil. Import- ja eksportkaupade deklaratsioonil märgitud CNi alamrubriigist sõltub tollimaksu määr ja mittetariifsete meetmete kohaldamine ning see, kuidas kaupu käsitatakse statistikas või muu Euroopa Liidu poliitika rakendamisel. Alates 1. juulist 2019 on kasutusel uus klassifitseerimisalane infosüsteem CLASS, mis võimaldab importijatel otsida klassifitseerimisalast teavet ühtse platvormi kaudu. See teave hõlmab järgmist:

- tolliseadustiku komiteede järeldused;
- klassifitseerimismäärused;
- Euroopa Kohtu otsused;
- kombineeritud nomenklatuur (CN) ja selle selgitavad märkused;
- TARICit käsitlev teave.

Süsteem CLASS aitab kaupu õigesti klassifitseerida ja koguda tollimaksu õiges summas.

- *COPIS (võltsimis- ja piraatlusvastane süsteem)*

Jätakuvalt täiendati süsteemi COPIS, mis võimaldab intellektuaalomandi õiguste omanikel taotleda tolli sekkumist, et võtta meetmeid teatavaid intellektuaalomandi õigusi rikkuvate kaupade suhtes. Viimase kahe aasta tegevus on hõlmanud tööd eesmärgiga luua ettevõtjatele võimalus esitada taotlus elektrooniliselt Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Ameti õiguskaitse andmebaasi kaudu. Pärast vastavat analüüsi on alustatud tööd ELi intellektuaalomandi õiguste ettevõtjaportaali väljatöötamisega, et lihtsustada kõigi taotluste esitamist ja haldamist.

- *Tolli riskijuhtimise süsteem 2 (CRMS 2)*

Projekti CRMS 2 eesmärk on kujundada ümber 2005. aastal loodud CRMS-süsteem, et eri funktsioonid oleksid selgemini välja toodud. CRMS 2 süsteemi arendavad komisjoni talitused liikmesriikide poolt vastu võetud ärijuhtumi dokumendi (2016) ja visioonidokumendi (2018) põhjal. Projekt on läbinud lähteuuringu ja kavandamise faasi ning jõudnud koostamisfaasi.

- *Tolliliidu toimimine – juhtimise infosüsteem (CUP-MIS)*

Praeguseks võimaldab tolliliidu toimimise projekt süstemaatiliselt mõõta liikmesriikide tolliasutuste tulemuslikkust, lähtudes strateegilistest ja poliitikaeesmärkidest. Infosüsteemi loomine tolli jaoks vajalike andmete kogumiseks, töötlemiseks, kinnitamiseks ja esitamiseks aitaks ELi tolliliidu toimimist parandada, võimaldades hinnata tolli tegevuse ja tollitoimingute

tõhusust, tulemuslikkust ja ühetaolisust. Komisjoni talitused alustasid juhtimise infosüsteemi arendamist 2018. aastal ja see töö on veel käimas.

- *Arukad ja turvalised kaubateed*

Mitme ELi liikmesriigi ning Hiina ja Hongkongi tolli vahel käivitatud pilootprojekti „Arukad ja turvalised kaubateed“ (SSTL) eesmärk on suurendada tarneahela kui terviku turvalisust ning lihtsustada osalevate ettevõtjate jaoks mere-, õhu- ja raudteede kaudu toimuvat kaubavahetust projektis osalevate riikide vahel. Tööd on jätkatud eelkõige ärijuhtumi ja visioonidokumendi väljatöötamisega, milles käsitletakse ka ELi-välise ja -sisese andmevahetuse äriprotsesside mudeleid automaatseks andmevahetuseks meritsi toimuvat kaubaveo puhul. Pilootprojekti staatusest edasi arenemiseks oleks vaja konkreetset õiguslikku alust ja andmevahetuse automatiseerimist.

c) Pikaajaline IT-strateegia tolli jaoks

Komisjoni ja liikmesriikide ühine eesmärk on viia tollialased IT-projektid ellu tõhusalt ja kooskõlas riikide eelarveprioriteetidega. Seepärast võetakse aktiivselt meetmeid, et vältida sidusrühmade töös elektrooniliste tollisüsteemide väljaarendamisel dubleerimist. Kuna olemasolevate süsteemide ajakohastamine ja liidu tolliseadustiku rakendamiseks vajalike uute IT-süsteemide loomine on väga ressursimahukas, on komisjoni ja liikmesriikide ressursside kulutõhus jaotamine väga oluline.

Lähtuvalt nõukogu 2017. aasta juuli järeldest²² koostas komisjon 2018. aasta aprillis põhjaliku aruande tollisüsteemide pikaajalise IT-strateegia kohta²³. Aruandes vastatakse nõukogu soovile võtta kaalumisele püsistruktuuri loomine tollialaste IT-projektide juhtimiseks ning kinnitatakse veel kord, et praegu on esmatähtis jätkata tolliseadustiku rakendamist ja suurendada tõhusust süvendatud koostööga nii liikmesriikide vahel kui ka komisjoniga.

Komisjoni aruande alusel võttis ELi nõukogu 2018. aastal vastu täiendavad järelused,²⁴ kutsudes komisjoni ja liikmesriike üles koostöös asjaomaste sidusrühmadega uurima uusi meetodeid tulevaste tollialaste IT-süsteemide arendamiseks ja kasutamiseks. Selle tulemusena asutas komisjon 2018. aastal tolli IT-süsteemide arendamise ja kasutamise uusi meetodeid välja töötava eksperdirühma (ETCIT), kus osaleb 13 liikmesriiki²⁵ ja mida juhib Eesti. ETCITi põhieesmärk on uurida, kuidas tuleks tulevikus tolli IT-süsteemi arendada ja kasutada – eelkõige hinnates uute meetodite kulutõhusust, analüüsides pilootprojekte, töötades välja suuniseid kohaldatavate õigusaktide ja juhtimise parandamiseks ning andes

²² Majandus- ja rahandusküsimuste nõukogu kohtumise (nõukogu 3572. kohtumine) tulemused, Brüssel, 11.7.2017. Nõukogu järeldeste eelnõu edasiste sammude kohta tollialaste IT-süsteemide arendamisel, 13543/17, Brüssel, 24.10.2017.

²³ Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile ja nõukogule tolli IT-strateegia kohta, COM(2018) 178 final, 11.4.2018.

²⁴ Nõukogu järelused 2018/C 4/02, 6.1.2018.

²⁵ Belgia, Itaalia, Küpros, Leedu, Madalmaad, Malta, Portugal, Prantsusmaa, Rootsi, Rumeenia, Slovakkia ja Tšehhi.

soovitusi hangete ja tulevaste algatuste rahastamise kohta. ETCIT alustas tegevust 2018. aasta oktoobris enam kui 25 eksperdi osalusel ja töö jätkub.

7) E-kaubanduse probleemidega tegelemine

Probleemid, mida e-kaubandus tolli jaoks tekitab, on praeguseks hästi teada. ELi imporditud väikese väärtusega kaupade hulk kasvab igal aastal 10–15 %. Ehkki tõhusad kontrollid pettuste tõkestamiseks on üliolulised, nagu ka nende kaupade impordi suhtes kohaldatavate tollimaksude kogumine, peab toll samal ajal seda kaubandusvormi toetama ja hõlbustama, sest see toob suurt kasu ettevõtetele ja kodanikele.

– ***E-kaubanduse käibemaksupakett.*** Komisjoni talituste ettevalmistustöö e-kaubanduse käibemaksupaketi rakendamiseks edeneb kavakohaselt²⁶. Nõukogu ühises seisukohas, mis võeti vastu 24. juunil 2020, nõustuti komisjoni ettepanekutega lükata e-kaubanduse käibemaksupaketi kohaldamise algusaega kuus kuud edasi, 1. juulini 2021.

Tolli poolel on kehtestamisel tõhus ja ühtne ELi reguleeriv raamistik, mis aitaks tagada käibemaksu ja tollimaksude laekumise liikmesriikide ja ELi eelarvesse. 2018. ja 2019. aastal arutati asjaomaste sidusrühmadega põhjalikult läbi vajalikud kohandused liidu tolliseadustiku raamistikus, sh need, mis on aluseks IT-arendustele, ning 2020. aasta lõpuks peaks need kõik olema vastu võetud.

Sellega seotud IT-alased tegevused jaotati kuueks ärijuhtumiks. Üksikasjalikud plaanid lisati 2018. aasta mais IT-alasesse üldkavasse.

Edu võti seisneb tihedas koostöös liikmesriigi tolli- ja maksuasutuste vahel. Ettevõtted teevad käibemaksupaketi rakendamiseks valmistudes tohutuid pingutusi. Asjaomaste sidusrühmadega konsulteeriti õigusaktide eelnõude suhtes ja nad on kaasatud ka käimasolevatesse tehnilistesse aruteludesse selgitavate märkuste ja juhiste üle nii käibemaksu kui ka tolliküsimustes.

– ***Postiteenused.*** Komisjon ja liikmesriigid on teinud tihedat koostööd posti- ja kullerteenuseid pakkuvate ettevõtetega tagamaks, et alates 2021. aastast esitavad need ettevõtted enne kaupade laadimist minimaalse eelteabe lennutranspordiga saadetavates posti- ja kullerisaadetistes sisalduvate kaupade kohta. See saab võimalikuks tänu impordikontrollisüsteemi 2 (ICS2) kasutuselevõtule; süsteemi esimene redaktsioon avaldatakse 15. märtsil 2021 (vt allpool).

26

Nõukogu direktiiv (EL) 2017/2455, millega muudetakse direktiivi 2006/112/EÜ;
nõukogu määrus (EL) nr 2017/2454, millega muudetakse määrust (EL) nr 904/2010;
nõukogu rakendusmäärus (EL) nr 2017/2459, millega muudetakse rakendusmäärust (EL) nr 282/2011.

8) Tolliliidu panus ELi julgeoleku suurendamisse

a) Impordikontrollisüsteem

– **Lennulasti turvalisus.** ICS2 on suuremahuline süsteem, mis loob aluse tollivaldkonna saabumiseelse ohutuse ja turvalisuse programmile. See on uus platvorm, mis võimaldab koguda elektroonilisi eelandmeid kõikide kaupade ja saadetiste kohta enne nende saabumist liidu tolliterritooriumile olenemata kauba saatmise lähtekohast. 2019. aasta lõpuks said komisjoni teenistused peaaegu valmis ICS2 kaks keskset komponenti (kauplejate ühisliides ja ühine andmehoidla) ning käimas on arendus- ja testimistöö eesmärgiga käivitada süsteemi esimene redaktsioon (mis hõlmab lennutranspordiga veetavaid kulleri- ja postisaadetisi) 15. märtsil 2021.

Seoses kõnealuse esimese redaktsiooni kasutuselevõtuga on komisjon ja liikmesriikide tolliasutused tihedas koostöös riikide sisejulgeoleku ja tsiviillennundusjulgestuse eest vastutavate asutustega paari viimase aasta jooksul kokku leppinud ühistes riskikriteeriumides ja -standardites lennulasti turvalisuse laadimiseelse riskianalüüsi jaoks. Nende kriteeriumide kehtestamiseks valmistati 2020. aasta teisel poolel vastuvõtmiseks ette komisjoni rakendusotsus nende kriteeriumide kehtestamiseks, mida toetavad ühised tegevusjuhendid.

– **Õigusaktide muudatused.** Komisjon ja liikmesriigid tegid edusamme ka seoses muudatustega, mida on ICS2 rakendamiseks vaja liidu tolliseadustiku õiguslikus aluses teha, kusjuures enamiku sätete suhtes (kaupade kohta eelandmete esitamise uued nõuded, muudetud koostööpõhine riskianalüüs ja ICS2 süsteem) on kokkuleppele jõutud ning vajalikud rakendusaktid ja delegeeritud õigusaktid on kavas vastu võtta 2020. aasta jooksul.

– **Andmete täiustamine.** Kõrvuti eespool kirjeldatud tegevustega valmistuti põhjalikult ja edukalt uute ja paremate mahukate andmevoogude kasutuselevõtuks ICS2 teise redaktsiooni jaoks, mis näeb ette täieliku saabumiseelse andmestiku kogumist kõigi õhutranspordiga veetavate kaupade kohta.

– **Andmeanalüüsi võimekus.** ICS2 teise redaktsiooni väljalaskmiseks valmistudes täpsustati ohutuse ja turvalisuse valdkonna analüüsivõimekuse raamistikku, mis esitatakse liikmesriikidele heakskiitmiseks 2020. aasta neljandas kvartalis. Kui ICS2 ohutuse ja turvalisuse valdkonna analüüsivõimekuse suhtes jõutakse kokkuleppele, võimaldab see liikmesriikide koostöös analüüsida tohutu suures koguses ELi tasemel kogutud eelandmeid kaupade kohta, mis võimaldab anda operatiivselt reaalajas ohusignaale tarneahelas (nii lennu- ja mere- kui ka maantee- ja raudteetranspordiga), liikuvate kaupade kohta. Kuna ohutuse ja turvalisuse analüüs integreeritakse ICS2 teavitusvoogu ja tolli riskipõhistesse kontrolltoimingutesse välispiiril (ja vastavad signaalid edastatakse koos asjaomase deklaratsiooniga liikmesriikidele), antakse igal üksikul juhul riskianalüüsi ja kontrollide kohta süstemaatiliselt tagasisidet, mis võimaldab tolliekspertidel analüüsi- ja kontrollitoiminguid paremini suunata. Samuti aitab selline võimekus komisjonil ühtsest riskijuhtimise raamistikust tuleneva pädevuse piires panustada prioriteetsetesse ühisprojektidesse, nagu ühiste esmatähtsate kontrollivaldkondadega seotud meetmed, reageerimine kriisile või

tollipoliitika hindamise toetamine. Üks pilootprojekt on liikmesriikides juba käimas, nagu ka ettevalmistav töö liikmesriikidevahelise eksperdirühma asutamiseks eesmärgiga toetada analüüsivõimekuse arendamist ja kasutamist;

b) Koostöö teiste julgeoleku- ja piirihaldusasutustega

– **Suunised tolli ja piirivalve koostöö kohta.** 2018. aasta detsembris avaldasid komisjoni talitused uued suunised tolli ja piirivalve koostöö edasise arengu kohta. Suuniste eesmärk on suurendada koostöö olulisust ja tugevdada selle strateegilist mõõdet, leida ühtset piirihaldust edendavaid uuenduslikke ja jätkusuutlikke lahendusi ja tagada tihe koostöö tolli- ja piirivalveasutuste kõigil tasanditel. Koostöö hõlmab väga mitmesuguseid valdkondi, sh sünkroonkontrollide ja ühisoperatsioone, ühist taristu ja hangete planeerimist, seadmete kasutamist, koolitusi, teabevahetust, riskianalüüsi ja uurimisi.

– **Julgeoleku- ja piirihaldusasutustega tolli valdkonnas tehtava koostöö ja süsteemide koostalitlusvõime suurendamine.** 2019. aastal kehtestas EL uued eeskirjad ELi suuremahuliste infosüsteemide koostalitlusvõime kohta justiits- ja siseasjade valdkonnas. Praegu töötatakse välja julgeoleku, piiri- ja rändehalduse infosüsteemide koostalitlusvõime raamistikku²⁷. Peale selle sai komisjoni kokku kutsutud julgeoleku, piirihalduse ja tolli eksperdirühm valmis hinnangu julgeoleku ja piirihaldussüsteemide ning tollisüsteemide koostalitlusvõimele julgeoleku ja turvariskide hindamise valdkonnas ja esitas 2019. aasta veebruaris oma järeldused nõukogu sisejulgeolekualase operatiivkoostöö alalisele komiteele (COSI). Hinnanguaruandes soovitati korraldada teostatavusuuring eesmärgiga uurida põhjalikult Schengeni infosüsteemi (SIS), Europol andmete ja tolli impordikontrollisüsteemi 2 (ICS2) vastastikuseid seoseid. Samuti tuvastati võimalikud tegevuslikud, tehnilised ja õiguslikud takistused, probleemid ja piirangud, millele uuringus tähelepanu pöörata.

Aruandes soovitati hiljem eraldi projektina hinnata ka muude potentsiaalselt oluliste tollisüsteemide ning SISi ja Europol andmete koostalitlusvõimet. ICS2 andmete ning PNRi, EURODACi, VISi, EESi ja ETIASe andmete koostalitluse kasutusvõimalusi peeti väga piiratuks. Lisaks soovitati aruandes, et samal ajal tuleks käivitada arutelu tingimuste üle, millele vastavuse korral võib muudele õiguskaitseasutustele anda juurdepääsu ICS2 andmetele uurimise eesmärkidel, kui see on igal üksikjuhul nõuetekohaselt põhjendatud.

– **Julgeolekuliit.** 2018. aasta alguses viidi läbi ELi julgeolekuliidu süvaanalüüs, mis keskendus tolli rollile võitluses organiseeritud kuritegevusega ning rõhutas vajadust tunnustada tolli võrdse partnerina, kellele on vaja tagada aktiivne koostöö õiguskaitseasutustega;

– **SOCTA.** Kuna komisjon on ELi raske ja organiseeritud kuritegevuse põhjustatud ohtude hinnangu (SOCTA) nõuanderühma liige, töötavad komisjoni talitused aktiivselt selle nimel, et

²⁷ Schengeni infosüsteem (SIS), Europol infosüsteem (EIS), riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteem (EES), Visa infosüsteem (VIS), Euroopa reisiinfo ja -lubade süsteem (ETIAS), Euroopa sõrmejälgede võrdlemise süsteem (Eurodac), Euroopa karistusregistrite infosüsteem kolmandate riikide kodanike kohta (ECRIS-TCN).

toll oleks tihedamalt kaasatud SOCTA hinnangusse. See on organiseeritud ja rasket rahvusvahelist kuritegevust käsitleva ELi poliitikatsükli / EMPACTi (kuritegevusega seotud ohte käsitlev valdkondadevaheline Euroopa platvorm) esimene etapp.

– **Koostöö Europoliga.** 2018. aasta mais kirjutas komisjon nendele liikmesriikidele, kellel veel ei ole Europolis kontaktametnikku või juurdepääsu turvalisele teabevahetusvõrgule (SIENA). Kirjas juhiti tähelepanu vajadusele kasutada seda võimalust tihedaks koostööks tolliasutuste, politsei ja muude õiguskaitseteenistuste vahel.

9) Rahvusvaheliste suhete tugevdamine

Komisjon vastutab tolliküsimusi käsitlevate rahvusvaheliste lepingute üle peetavate läbirääkimiste eest ja tagab nende rakendamise, olenemata sellest, kas need on kitsalt tollivaldkonda käsitlevad kokkulepped, nagu tolliküsimustes toimuva koostöö ja vastastikuse haldusabi leping, või üldisemad lepingud, mis sisaldavad ka tolliga seotud elemente, nagu vabakaubandusleping, mida vahel nimetatakse majanduspartnerluslepinguks. 2018. ja 2019. aastal jätkas komisjon selles valdkonnas jõudsalt tööd. Üldeesmärk on lihtsustada seaduslikku kaubandust ning kehtestada samal ajal tõhusad ja mõjusad kontrollid, et vältida ebaseadusliku kaubanduse ja pettustega.

– **Transiit.** Komisjoni talitused aitasid ELi nimel luua õigusraamistikku rahvusvahelisele eTIR-süsteemile, milles lepitati kokku 2019. aasta oktoobris ÜRO Euroopa Majanduskomisjonis (UNECE)²⁸ pärast kümme aastat kestnud ettevalmistustööd ja pingelisi rahvusvahelisi läbirääkimisi. See töö aitab rajada õiguslikku tausta elektroonilisele TIR-transiidiprotseduurile ning viia TIR-konventsiooni kooskõlla ettevõtete vajadustega ja ELi tollipoliitikaga. Süsteemi ametlik vastuvõtmine on kavandatud 2020. aasta alguseks.

– **Kokkulepped Norra ja Šveitsiga tollijulgeoleku meetmete suhtes.** 2019. aastal algas arutelu kõnealuste kokkulepete muudatuste üle eesmärgiga tagada välispiiridel julgeolekumeetmete samaväärsus kooskõlas liidu tolliseadustiku alusel muudetud riskijuhtimisraamistikuga ning need peaksid jõustuma uue impordikontrollisüsteemi ICS2 kasutuselevõtmise ajaks 2021. aasta märtsis.

– **Euroopa-Vahemere piirkonna sooduspäritolureeglite konventsioon.** 2019. aastal jõuti pärast aastatepikkusi läbirääkimisi konventsiooni osalistega kokkuleppele muudetud päritolureeglite suhtes. Nõukogu võttis vastu otsuse piirkondliku konventsiooniga loodud ühiskomitees Euroopa Liidu nimel võetava seisukoha kohta ning kinnitas uued reeglid. Piirkondliku konventsiooniga muudetud päritolureeglitega nähakse ette tänapäevased ja kaubandust soosivad eeskirjad, mis suurendavad ja parandavad piirkondliku integratsiooni võimalusi ka ELi piiridest väljaspool, toetades kaubavooge ja tarneahelaid ning tuues samas kasu ELi ettevõtetele ja tarbijatele. Muudetud päritolureegleid hakatakse üleminekuperioodil kohaldama nende konventsiooniosaliste vahel, kes seda soovivad. Euroopa-Vahemere piirkonna päritolureeglitega reguleeritakse praegu ligikaudu 60 % ELi sooduskaubandusest.

²⁸ <https://www.unece.org/trans/bcf/etir/welcome.html>.

- ***Euroopa-Vahemere piirkonna assotsieerimislepingute kaubanduse ja tolli peatükkide rakendamine.*** Komisjoni talitused andsid panuse ka Euroopa-Vahemere piirkonna partneritega (Alžeeria, Egiptus, Jordaania, Liibanon, Maroko, Tuneesia ja Palestiina) sõlmitud assotsieerimislepingute kaubanduse ja tolli peatükkide rakendamisse, osaledes aktiivselt vastavates allkomisjonides, mis käivad koos regulaarselt.
- ***ELi-Maroko leping.*** Leping, millega muudeti ELi-Maroko assotsieerimislepingu protokolle 1 ja 4, jõustus 19. juulil 2019 ning sellega laiendati Maroko toodetele antud tariifseid soodustusi ka Lääne-Saharast pärit toodetele. 2020. aastal võttis nõukogu vastu volituse Marokoga teabe vahetamise võimaluste kohta, et hinnata eespool nimetatud lepingu mõju.
- ***Lääne-Balkani riikidega sõlmitud stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingute rakendamine: ühinemiseelne abi kandidaatriikidele.*** Peale kahepoolsete vabakaubanduslepingute näevad ka stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingud ette tihedat piirkondlikku ja kahepoolset koostööd. Kasutatavad vahendid hõlmavad kõnealuste riikide koostööd Kesk-Euroopa vabakaubanduslepingu alusel, osalemist programmis „Toll 2020“ ja riikide abistamist tolli ajakohastamisel. Montenegro ja Serbia töötavad tolliliitu käsitleva 29. peatüki kohaste eesmärkide saavutamise nimel. Albaaniale ja Põhja-Makedooniale esitati liidu tollialane õigustik enne tänavu vastu võetud otsust ühinemisläbirääkimiste avamiseks. 2019. aastal avaldas komisjon oma arvamuse Bosnia ja Hertsegoviina ELi liikmeks saamise taotluse kohta ja korraldas Prištinas esimese tollialase vaatlusmissiooni.
- ***ELi-Türgi tolliliit.*** Kuna nõukogu seisukoht tolliliidu võimaliku ajakohastamise osas ei ole muutunud, ei saadud lepingu võimaliku läbivaatamisega edasi liikuda. Komisjoni talitused jälgivad tähelepanelikult Türgi kehtestatud lisatollimakse ja täiendavate päritolutõendite esitamise nõuet, mis on endiselt üks peamisi probleeme ELi-Türgi tolliliidu korrektse rakendamisel.
- ***EL-Andorra, San Marino ja Monaco.*** Nõukogult saadud volituse alusel peab EL praegu läbirääkimisi assotsieerimislepingu üle Andorra Vürstiriigi, Monaco Vürstiriigi ja San Marino Vabariigiga, pakkudes neile ELi siseturule juurdepääsu, mis sarnaneb Euroopa Majanduspiirkonna ELi-välistele liikmesriikidele võimaldatud juurdepääsuga. Läbirääkimised algasid 2015. aasta märtsis ning on käsitletud kõiki siseturu nelja põhivabadusega seotud tehnilisi peatükke. Kaupade vaba liikumise ja tolliküsimustega seotud läbirääkimistel on viimastel aastatel tehtud väga suuri edusamme ning need jätkuvad 2020.–2021. aastal.
- ***Idapartnerlus.*** Komisjoni talitused andsid aktiivse panuse Ukraina, Moldova ja Gruusiaga sõlmitud põhjaliku ja laiaulatusliku vabakaubanduslepingu maksu- ja tolliküsimusi käsitlevate peatükkide rakendamisse. Komisjoni talitused korraldasid tollialaste allkomisjonide tööd ning osalesid maksualastes allkomisjonides, andes selgeid suuniseid partnerite õigusaktide kooskõlastamiseks ELi seadustega. Usbekistani ja Aserbaidžaaniga käimasolevatel läbirääkimistel laiendatud partnerlus- ja koostöölepingute üle jõuti tolliküsimusi käsitlevates peatükkides kokkuleppele ja need suleti. 2019. aastal andis nõukogu komisjonile volituse alustada Valgevenega läbirääkimisi tolliküsimustes toimuva koostöö ja vastastikuse haldusabi lepingu üle.

– ***Maaailma Tolliorganisatsioon.*** EL (komisjon) ja liikmesriigid osalesid aktiivselt Maaailma Tolliorganisatsioonis toimunud aruteludes, toetades liidu tolliseadustikuga kehtestatud standardeid ja ELi muud tollipoliitikat. Eriti aktiivselt osaleti aruteludes, mis käsitlesid muudetud Kyoto konventsiooni ulatuslikku läbivaatamist, piiriülese e-kaubanduse standardite raamistikku ning digitaalse tolli ja andmeanalüüsi valdkonda. Samuti mängisid komisjon ja liikmesriigid kaalukat rolli sellistes tööorganites nagu Maaailma Tolliorganisatsiooni maailmakaubanduse tagamise ja lihtsustamise standardite raamistiku (SAFE) ja harmoneeritud süsteemi (HS) komitee.

– ***ELi vabakaubanduslepingud.*** 2018. ja 2019. aastal jätkus töö ELi rahvusvaheliste lepingute tollialaste punktide tulemusliku läbirääkimise ja rakendamise tagamiseks. ELi-Jaapani majanduspartnerlusleping ja ELi-Singapuri vabakaubandusleping jõustusid vastavalt 1. veebruaril ja 21. novembril 2019. 30. juunil 2019 sõlmiti vabakaubandusleping Vietnamiga. 2019. aasta juunis jõuti poliitilisele kokkuleppele ka Mercosuri riikidega (Argentina, Brasiilia, Paraguay ja Uruguay) sõlmitavas kaubanduslepingus. EL jõudis lõpule läbirääkimistega päritolureegleid käsitlevate protokollide üle, mis moodustavad vahepealse majanduspartnerluslepingu Côte d'Ivoire'i ja Ghanaga. Samuti jõuti lõpule läbirääkimistega tehniliste muudatuste üle päritolureeglite protokollis, mis on lisatud ELi ning Ida- ja Lõuna-Aafrika riikide vahel ja ELi ja Vaikse ookeani piirkonna riikide vahel sõlmitud vahepealsetele majanduspartnerluslepingutele. Jätkusid vabakaubanduslepingute läbirääkimised Tšiili, Austraalia, Uus-Meremaa ja Indoneesiaga. 2019. aastal algas ELi ning Ida- ja Lõuna-Aafrika riikide vahel sõlmitud vahepealse majanduspartnerluslepingu ajakohastamine.

– ***Lepingute rakendamisest*** – lahendati tariifsete soodustuste korrektset kohaldamist ohustanud esialgsed raskused Jaapaniga sõlmitud majanduspartnerluslepingu rakendamisel. Viidi lõpule arutelud Koreaga päritolureeglite kontrollimenetluste suhtes ühise arusaamise kujundamiseks, milles lepitakse ametlikult kokku 2020. aastal. 21. septembril 2017 alanud töö Kanadaga sõlmitud lepingu sujuvaks rakendamiseks on edenenum hästi, mida näitas 22. juunil 2018 Brüsselis toimunud ELi-Kanada ühise tollikoostöö komitee neljas kohtumine. Pärast seda on arutelud liikunud ELi ja Kanada volitatud ettevõtja programmide vastastikuse tunnustamise suunas. Ühiste tollikoostöö komiteede kohtumisi toimus ka seoses teiste vabakaubanduslepingute ning tolliküsimustes toimuva koostöö ja vastastikuse haldusabi lepingutega, et tagada nende lepingute tulemuslik rakendamine. Sealhulgas toimusid kohtumised Hiinaga (intellektuaalomandi õiguste, pettusevastase võitluse ja tarneahela turvalisuse teemadel), Hongkongiga (intellektuaalomandi õiguste teemal), Kesk-Ameerika riikide ning Colombia, Peruu ja Ecuadoriga. Hiina puhul on komisjon algatanud kehtiva ELi-Hiina tolliküsimustes toimuva koostöö ja vastastikuse haldusabi lepingu hindamise.

– ***Seiretegevus.*** Komisjoni talitused jälgisid endiselt päritolureeglite ja -menetluste rakendamist soodustariifide kohaldamisel, et kaitsta ELi finantshuve ja tagada õiglane kaubandus ELi ja soodustariifidest kasu saavate kolmandate riikide vahel. Sooduspäritolureeglite järgimise seire tugevdab ka liidu usaldusväarsust läbirääkimistel vabakaubanduslepingute üle.

– ***Registreeritud eksportijate süsteem.*** Jätkus süsteemi kasutuselevõtt ning komisjoni pakutavatel erikoolitustel on aina enam osalejaid.

– ***Siduv tolliväärtuse informatsioon.*** Jätkus keskustelu otsuste vastuvõtmise üle seoses siduva informatsiooniga tolliväärtuse määramise valdkonnas, toetudes WTO tolliväärtuse määramise ja kaubanduse lihtsustamise lepingutele ning mitmele ELi sõlmitud vabakaubanduslepingule. Siduv tolliväärtuse informatsioon võib mängida olulist rolli rahvusvahelise kaubanduse lihtsustamisel ja ettevõtjate jaoks kaupade väärtuse prognoositavuse suurendamisel ning aitab samas tolliasutustel tagada tõhusaid ja mõjusaid kontrole.

IV. KOKKUVÕTE

Selles aruandes on komisjoni talitused kirjeldanud üheksas esmatähtsas tolliliidu juhtimisega seotud valdkonnas toimunud edasiminekut, tulles vastu nõukogu soovile, mis esitati nõukogu 25. jaanuari 2019. aasta järeldustes esimese iga kahe aasta tagant esitatava aruande kohta.

Lisa: õigusaktid, programmid ja elektroonilised süsteemid

a) Tolliasutuste rakendatavad õigusaktid

1) Alates 2016. aastast kohaldatav ELi tolliseadustik koos delegeeritud õigusaktide ja rakendusaktidega²⁹ on peamine raamõigusakt, millega reguleeritakse tolliliidus tollideklaratsioone, -protseduure ja -formaalsusi. Kooskõlas muudetud Kyoto konventsiooniga kehtestatakse tolliseadustikuga eeskirjad, et suurendada õiguskindlust ja lihtsustada kaubandust ning kaitsta paremini ELi ja selle liikmesriikide finants- ja majandushuve ja ELi kodanike turvalisust ja julgeolekut. Eelkõige on eesmärk paberivaba ja täielikult automatiseeritud tolliliit, kus kõiki tolliformaalsusi saab täita uute ja ajakohastatud omavahel seotud elektrooniliste süsteemide kaudu. Liidu tolliseadustik koos delegeeritud õigusaktide ja rakendusaktidega toimib juba tõhusalt, kuid sellest tõusev kasu ilmneb täielikult pärast 2025. aastat, kui valmivad tolliseadustikuga ette nähtud 17 elektroonilist süsteemi. Komisjon peab regulaarseid arutelusid liikmesriikide ja ettevõtjate ühendustega, et leida lahendusi tuvastatud probleemidele, ning selle tulemusena on tollialaste õigusaktide pakettis tehtud mitu muudatust.

2) ELi tolliliit hõlmab tolliterritooriumisiseselt ja ka paljude kolmandate riikidega sõlmitud transiidikokkuleppeid. Transiit on protseduur, mis võimaldab impordi suhtes kohaldatavate tolli- ja muude maksude ja kaubanduspoliitika meetmete rakendamise ajutiselt peatada, võimaldades tollivormistuse formaalsused täita tolliterritooriumile sissetoomise koha asemel sihtkohas. ELi liikmesriikide vahel kehtivat transiidiprotseduuri kohaldatakse ka Andorra ja San Marino suhtes. Muudetud 1987. aasta ühistransiidiprotseduuri konventsiooni alusel³⁰ on transiidikokkulepped sõlmitud nelja EFTA riigiga (Island, Liechtenstein, Norra ja Šveits), Serbiaga, Põhja-Makedooniaga ja Türgiga. Tagatud on ühistransiidiprotseduuri toimimine Ühendkuningriigiga, kuna Ühendkuningriik deponeeris 30. jaanuaril 2019 konventsiooniga ühinemise dokumendi. EL on sõlminud transiidikokkulepped ka ligikaudu 60 riigiga, kes on ühinenud 1975. aasta transiidikonventsiooniga ehk TIR (*Transport Internationaux Routiers*)-konventsiooniga³¹).

3) Ajutiselt lubatakse ELi tolliterritooriumile importida kaupu umbes 70 riigist, kes on ühinenud Maailma Tolliorganisatsiooni 1990. aasta konventsiooniga ajutise impordi kohta³².

4) Tolliasutuste ülesanded ei piirdu üksnes tolli-, käibe- ja aktsiisimaksu kogumisega, vaid nad vastutavad ELi piiridel veel üle 60 ELi õigusakti täitmise eest eesmärgiga kaitsta

²⁹ https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/union-customs-code/ucc-legislation_en.

³⁰ EÜ-EFTA ühistransiidide ühiskomitee 28. aprilli 2016. aasta otsus nr 1/2016, millega muudetakse 20. mai 1987. aasta ühistransiidiprotseduuri konventsiooni [2016/858].

³¹ <http://www.unece.org/tir/system/history/tir-history.html>.

³² <http://ec.europa.eu/world/agreements/prepareCreateTreatiesWorkspace/treatiesGeneralData.do?redirect=true&treatyId=533>.

kodanikke ja keskkonda ning ühtse turu terviklikkust. Need hõlmavad näiteks veterinaar-, sanitaar-, fütosanitaar-, põllumajandus- ja keskkonnanorme, samuti tooteohutuse ja nõuetele vastavusega seotud õigusakte.

5) Määrus (EÜ) nr 515/97 on peamine õiguslik vahend, mis aitab tollipettustega võidelda liikmesriikidevahelise koostöö ja teabevahetuse toel. ELi liikmesriigid vahetavad omavahel riskide kohta teavet ka liidu tolliseadustikuga ette nähtud tolliriski juhtimise süsteemi alusel.

6) ELi ja teiste riikide vahel sõlmitud tollialase koostöö kokkulepete alusel vahetavad tolliasutused teavet ka teiste riikidega, et tagada tollialaste sätete järgimine ja maksutulu täielik sissenõudmine.

b) Tolliprogrammid

Koostöö tegemiseks ja parimate tavade vahetamiseks saavad tolliasutused kasutada ELi tollialaste tegevusprogrammidega ette nähtud vahendeid, meetodeid ja rahastust. Koostöö toimub nii ühismeetmete kui ka IT-alase ja töötajate suutlikkuse arendamise projektide raames.

ELi finantshuvide kaitsmiseks rahastatakse tolliasutuste koostööd kahe ELi tegevusprogrammi abil: „Toll 2020“ ja Herakles II/III, mille tegevussuunad, töövahendid ja eelarved on erinevad.

Programmi „Toll 2020“ eesmärk on toetada tolliliidu toimimist ja ajakohastamist, et osalevate riikide koostöö kaudu tugevdada siseturgu. Programmi eelarvest üle [85 %] (jooksevhindades 522 miljonit eurot) on ette nähtud elektrooniliste tollisüsteemide ELi komponentide arendamiseks, käitamiseks ja hoolduseks. Ülejäänud eelarvest toetatakse koostööpõhist lähenemist, täpsemalt ühismeetmeid (nt projekti- ja eksperdirühmad) ja koolitustegevus (nt koolituskursused ja töötajate suutlikkuse suurendamise projektid).

Euroopa Pettustevastase Ameti hallatav programm Herakles kaitseb ELi finantshuve, toetades meetmeid, mis aitavad võidelda ELi eelarvet mõjutavate rikkumiste, pettuste ja korruptsiooniga.

Ettepanekud kõnealuste programmide pikendamiseks pärast 2020. aastat on lisatud mitmeaastasesse finantsraamistikku, mis peaks kavakohaselt vastu võetama 2020. aasta lõpus. Tulevase tolliprogrammi eesmärk on tagada elektrooniliste tollisüsteemide edasine areng ja suurendada temaatilist ja regionaalset operatiivkoostööd.

c) Elektroonilised tollisüsteemid

Oma loomisest alates on tolliliit läbinud mitu digitaliseerimise etappi. Suur läbimurre tehti 1990. aastate lõpus, kui tollis võeti kasutusele uus transiidiprotsesside digitaalse menetlemise süsteem, mis põhines esimesel üleeuroopalisel elektronsõnumite vahetamise süsteemil. Sellest

ajast alates on loodud palju uusi elektroonilisi tollisüsteeme. Tänapäeval menetletakse peaaegu 100 % tollideklaratsioonidest digitaalselt.

Suur osa tolli IT-alasest tööst seisneb olemasolevate elektrooniliste süsteemide ajakohastamises ja uute süsteemide väljaarendamises, et süsteemid võimaldaksid hallata kõiki liidu tolliseadustikuga ette nähtud tolliformaalsusi. Kokku 17 süsteemi tuleb ajakohastada või välja arendada hiljemalt 2025. aasta lõpuks. Elektroonilised süsteemid hõlmavad 14 üleeuroopalist süsteemi (millest mõni sisaldab nii Euroopa kui ka riiklikku komponenti) ja kolme riiklikku süsteemi.

Üleeuroopalised süsteemid

1. *Tolliotsused*. Projekti eesmärk on ühtlustada kogu ELis tolliotsuse taotluse esitamise, otsuse tegemise ja otsuste menetlemise protsesse.
2. *Siduv tariifiinformatsioon (BTI)*. BTI andmebaasis avaldatakse kõik otsused, mis annavad ettevõtjale teavet kaubakoodi kohta, mida tolliasutus kohaldab kaupade suhtes, mida ettevõtja soovib importida või eksportida. Projekti eesmärk on ajakohastada üleeuroopalist siduva tariifiinformatsiooni süsteemi kooskõlas liidu tolliseadustiku sätetega (nt kehtivusaja muutmine). Projekt on tihedalt seotud allpool kirjeldatud järelevalvesüsteemiga 3.
3. *Volitatud ettevõtja projekti (AEO) ajakohastamine*. Projektiga püütakse parandada volitatud ettevõtja staatuse taotluste ja staatuse andmisega seotud äriprotsesse, võttes arvesse muudatusi liidu tolliseadustiku sätetes.
4. *Automaatne ekspordisüsteem (AES)*. Projektiga rakendatakse tolliseadustikuga ette nähtud ekspordi- ja väljaveonõudeid ning see koosneb kahest komponendist: üleeuroopaline (AES) ja riiklik (riiklike ekspordisüsteemide ajakohastamine) komponent.
5. *Uue arvutipõhise transiidisüsteemi (NCTS) ajakohastamine*. Selle üleeuroopalise projekti eesmärk on ajakohastada olemasolevat süsteemi, millega automatiseeritakse ELis TIR-süsteemiga reguleeritud transiidiprotseduurid ja liikumiste kontroll.
6. *Registreeritud eksportijate süsteem (REX)*. Projekti eesmärk on rakendada süsteem, mis edastab ajakohast ja täielikku teavet ELi-välistes riikides asuvate registreeritud eksportijate kohta, kes ekspordivad kaupu Euroopa Liitu sooduskaubanduslepingute alusel.
7. *Ettevõtjate registreerimise ja identifitseerimise allsüsteem 2 (EORI2)*. Projekti eesmärk on ajakohastada olemasolevat üleeuroopalist EORI-süsteemi, mille kaudu registreeritakse ja identifitseeritakse ELi ja kolmandate riikide ettevõtjaid.
8. *Tagatiste haldamine (GUM)*. Projekti eesmärk on tagada eri liiki tagatiste tulemuslik ja tõhus haldamine. Projektil on nii üleeuroopaline kui ka riiklik komponent.
9. *Teabelehed (INF) eriprotseduuride jaoks*. Projekti eesmärk on välja arendada uus üleeuroopaline süsteem halduskoostööks ja standardteabe vahetuseks liikmesriikide tolliasutuste vahel.
10. *Järelevalvesüsteem 3*. Projekti eesmärk on ajakohastada järelevalvesüsteemi 2+, et deklaratsioonides sisalduvaid praegusi ja tulevase andmeelemente saaks paremini

analüüsida ja nende kohta aru anda eesmärgiga tagada tulemuslikum riskianalüüs, võitlus pettustega, poliitikakujundamine, turuanalüüs, tollivormistustjärgne kontroll ja statistiline aruandlus.

11. *Impordikontrollisüsteemi ajakohastamine (ICS2) tarneahela turvalisuse suurendamiseks kaupade sissetoomisel*. Projekti eesmärk on luua uus üleeuroopaline süsteem, millega asendatakse praegune impordikontrollisüsteem. Põhieesmärk on suurendada tarneahela turvalisust ja parandada riskianalüüsi, optimeerides eelteabe vahetamist kaupade kohta ja kõrvaldades ohutuse ja turvalisuse tagamise protsessides esinevad nõrkused.
12. *Keskne imporditollivormistus (CCI)*. Projekti eesmärk on luua üleeuroopaline süsteem, mis võimaldab ettevõtjatel esitada impordi tollideklaratsioone keskselt ühe tolliasutuse kaudu, ehkki füüsiliselt esitatakse kaubad teis(t)es liikmesriigis(/-riikides).
13. *Liidu staatuse tõendamine (PoUS)*. Projekti eesmärk on luua uus üleeuroopaline süsteem liidu staatust tõendavate elektrooniliste dokumentide talletamiseks, haldamiseks ja väljaotsimiseks.
14. *Ühtlustatud kasutajahaldus ja digitaalallkirjad (UUM&DS) – ettevõtjate otsene juurdepääs EIS-süsteemile*. Projekti eesmärk on luua süsteem, mis pakub ettevõtjatele juurdepääsu uutele üleeuroopalistele teenustele, sealhulgas kesksetele teenustele.

Riiklikud süsteemid

15. *Riiklike impordisüsteemide (NIS) ajakohastamine*. Projekti eesmärk on rakendada kõiki tolliseadustiku nõudeid, mis on seotud impordi haldamisega liikmesriigis. See hõlmab riiklike tollideklaratsioonide töötlemise süsteeme ning muid impordiga seotud süsteeme.
16. *Saabumisteade, esitamisteade ja ajutine ladustamine*. Projekti eesmärk on määratleda transpordivahendite saabumise teate, kaupade esitamise teate ja ajutise ladustamise deklareerimisega seotud protsessid ning toetada ühtlustamist liikmesriikide vahel.
17. *Eriprotseduurid*. Projekti eesmärk on kiirendada, hõlbustada ja ühtlustada eriprotseduure kogu liidus, luues ühised äriprotsesside mudelid.

Paljude muude elektrooniliste süsteemide hulgas, mille eesmärk on toetada tolliasutusi ja/või lihtsustada importijate ja eksportijate tegevust, on ka järgmised süsteemid, millele on käesolevas dokumendis viidatud:

TARIC (Euroopa Liidu integreeritud tariifistik). See on mitmekeelne andmebaas, mis sisaldab kõiki ELi tollitariifistiku ning kaubandus- ja põllumajandusala õigusaktidega seotud meetmeid.

COPIS (võltsimis- ja piraatlusvastane süsteem). Süsteemi eesmärk on parandada koostööd ja teabevahetust intellektuaalomandi õiguste omanike ja liikmesriikide tolliasutuste vahel ning liikmesriikide kõigi tolliasutuste vahel, et tõhustada intellektuaalomandi õiguste kaitset.

Pettusevastane infosüsteem (AFIS). See turvaline süsteem võimaldab liikmesriikidel vahetada omavahel ja komisjoniga teavet tollialaste õigusaktide rikkumiste kohta.

Elektrooniline riskijuhtimise süsteem. Elektrooniline tolli riskijuhtimise süsteem CRMS toetab riskialase teabe reaalajas vahetamist liikmesriikide vahel ning komisjoni ja liikmesriikide vahel; süsteemi kuulub 841 tolliasutust, sh kõik rahvusvahelised sadamad ja lennujaamad, peamised maismaal asuvad piiripunktid ja kõik riiklikud riskianalüüsi keskused.